

821 / 97

<http://www.jyu.fi/library/tutkielmat/> 71/

**WHO-KOULULAISTUTKIMUS (1994) LEHDISTÖN
TULKITSEMANA: koululaistutkimuksen julkisuuskuva**

**Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Chydenius-Instituutti
Kevät 1997**

Kirsti Härkönen

Härkönen, Kirsti Kaarina: WHO-Koululaistutkimus (1994) lehdistön tulkitsemana: Koululaistutkimuksen julkisuuskuva. Luokanopettajien aikuiskoulutus, pro gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto Chydenius-Instituutti, Kokkola. 1997. 73 sivua.

Tiivistelmä

Maailman Terveysjärjestön (WHO) koordinoimassa kansainvälisessä koululaistutkimuksessa 1994 selvitettiin laajasti nuorten elämäntyyliä. Tutkittiin mm. oppilaiden terveydentilaa, liikunta- ja ruokailutottumuksia, tupakan- ja alkoholin käyttöä sekä koulunkäyntiin liittyviä kysymyksiä. Tutkimusraportin mukaan koululaisten terveys ja hyvinvointi nähdään merkittävänä oppimisen ja koulutyöskentelyn edellytyksenä. Oppilaat olivat hyvin yleisesti sitä mieltä, että koulunkäynti on hyödyllistä, ja että koulussa oppii paljon. Lähes 2/3 tutkimukseen osallistuneista oppilaista ilmoitti pitävänsä koulunkäynnistä melko paljon ja noin 40 % nuorista oli sitä mieltä, että koulussa oli kiva olla.

Saatujen tulosten perusteella yleiskuva kouluviihtyvyydestä riippuu siitä, minkä indikaattorin mukaan sitä tarkastellaan. Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen kyseessä olevasta aiheesta kirjoitettuja artikkeleita sisällönerittelyn menetelmällä. Pääongelmana on selvittää millainen oli lehtien palstoillaan välittämä kuva tutkimuksesta. Muuttuuko tutkimustieto, kun sitä popularisoidaan journalismiksi. Vertaan kirjoittelua tutkimukseen itseensä. Millaisia valintoja ja painotuksia toimittajat tekevät aineistoa muokatessaan. Jatkotutkimuksella olisi mielenkiintoista selvittää radion ja television sekä iltapäivälehtien tapaa käsitellä koululaistutkimusta.

Oppivelvollisuuskoulu, oppimisen perusulottuvuudet, koulu oppimisympäristönä ja oppimisen mielekkyys ovat teoriaosassa käsiteltäviä asioita. Viittaus aikaisempiin tutkimuksiin ja journalismikulttuurin ilmentymiin nivotaan myöskin teoriaosaan. Empiirinen aineisto koostuu tutkimusta käsittelevien artikkelien sisällönanalyysistä.

Saatujen tulosten mukaan media käsittelee koululaistutkimusta melko yksipuolisesti kouluviihtyvyysteeman pohjalta. Eri maiden välinen vertailu ja kouluviihtymättömyyden syiden pohdinta nousee journalismin keskeisimmiksi teemoiksi. Erääksi syyksi viihtymättömyyteen esitetään opettajien kyvyttömyyttä rohkaista lasta ilmaisemaan itseään.

Tutkimusaineistossa on mukana valtakunnan suurin päivälehti sekä maakunnissa seitsemän kertaa viikossa ilmestyvät sanomalehdet. Koululaisten kokemaa terveys-, hyvinvointi- ja kouluviihtyvyysteemaa tarkastellaan 1.10. - 31.11. 1995 ilmestyneistä numeroista. Otos kattaa koko maan ja kaikkien läpikäytyjen lehtien lukijakunta nousee hiukan yli puolentoista miljoonan (1.644.794).

Hakusanat: oppimisen perusulottuvuudet, kasvatus, koulunkäyntiasenteet, oppimisen mielekkyys, kouluviihtyvyys, journalismikulttuuri.

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
2.	OPPIVELVOLLISUUSKOULU JA OPPIMISEN PERUSULOTTUVUUDET	4
2.1	Peruskoulu oppimisympäristönä	6
2.1.1	Kasvatus ja opetustyön päämäärät	7
2.1.2	Oppiminen prosessina	8
2.1.3	Koulunkäynti oppilaan kokemana	9
3.	KOULUVIIHTYVYYS	11
3.1	Kouluviihtyvyysskäsite	11
3.2	Lähikäsitteiden vertailua	12
3.2.1	Oppilaan viihtyvyys koulussa ja selviytymiskeinot	12
3.2.2	Oppimisen ja opiskelun mielekkyys	14
3.2.3	Koulumotivaatio	17
3.2.4	Koulutyytyväisyys	20
4.	KOULUVIIHTYVYYSTUTKIMUKSIA	21
4.1	Aikaisempien tutkimusten näkökulmia	21
4.2	WHO-Koululaistutkimus	25
5.	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	29
5.1	Tutkimuksen tarkoitus	29
5.2	Tutkimusongelmat	32
6.	LEHTIARTIKKELIEN SISÄLLÖNANALYYSI	33
7.	YLEISKUVA KOULUVIIHTYVYYDEN MEDIAKÄSITTELYSTÄ	36
7.1	Juttujen otsikointi	37
7.2	Juttujen kirjoittajat	41

8.	KOULUVIIHTYVYYDEN KRITTEERIT JOURNALISMIN TULKITSEMANA	46
8.1	Uutisoinnin keskeiset teemat	46
8.2	Kouluviihtyvyysskriteerit uutisoinnin teemoina	48
8.3	Juttujen lähteet	50
8.4	Visuaalisuus uutisoinnissa	52
9.	POHDINTAA SYY-SPEKULAATIOISTA	57
10.	DISKUSSIO	63
	LÄHTEET	67
	LIITE 1. Kyselylomake	

1. JOHDANTO

Sanomalehden toimittajan työn perustana on lukijoiden palveleminen. Lukijat puolestaan lukevat sanomalehden saadakseen haluamansa ja tarpeelliseksi kokemansa uutisen. Journalistisen työn perusteet sekä sanomalehden sivujen rakenne ja sisällölliset painotukset ovat muiden yhteiskunnallisten asioiden ohella kehittyneet juuri kysynnän ja tarjonnan pohjalta. Vaikka journalismissa, kysynnässä, tarjonnassa ja koko yhteiskunnassa on tapahtunut merkittäviäkin muutoksia, eivät nämä perusasiat ole muuttuneet. Sanomalehti säilyy uutisvälineenä. Uskon, että toimittaja pystyy haravoimaan ainakin oman alueensa uutiset paremmin kuin sähköiset välineet. Toimittaja pystyy myös suhteuttamaan ja taustoittamaan uutiset, jotka sähköisellä kanavilla on lähetetty reaaliajassa. Tulevaisuudessakin sanomalehden toimittajien kunnianhimoinen tavoite on oma uutinen.

Retoriikka on usein politiikassa tai tieteessä ymmärretty negatiivisesti, "pelkkänä retoriikkana", suostuttelun ja vakuuttamisen taitona tai manipulaation tekniikkana. Journalismin idea pohjautuu juuri paljolti näihin periaatteisiin. Journalismin tavoitteena on usein vaikuttavuus uutisoinnissa, markkinavoimien siivittämänä. Uutisesta pitää saada kiinnostava ja ajankohtainen sekä sellainen mikä palvelee suurta lukijakuntaa. Journalismin kieli on usein hyvin retorista. Paljon kuvailevia ja mielikuvia luovia sanoja sekä adjektiivien ja verbien taidokasta käyttöä, jopa toisinaan hyvinkin kaunopuheista tekstiä.

Suomalainen koulu ja koulutus ovat murroksessa. Koululaitos ei voi enää elää ruususen unta irrallaan muun yhteiskunnan muutostapahtumista. Päinvastoin sen edellytetään vastaavan entistä paremmin ympäristön rakennemuutosten seurauksiin. Koulun odotetaan uudistuvan ottamalla ajan haasteet kehittämistyönsä perustaksi. Murroksen myötä koulutuksen tuloksellisuuden kaikki ulottuvuudet - taloudellisuus, tehokkuus ja

vaikuttavuus - ovat joutuneet puntariin. (Lehtinen & Jokinen 1996, 8)

Seuraavassa erään oppilaan tuntemuksia koulunkäynnistä:

Koulussa on myös kivoja päiviä esimerkiksi kaikki juhlapäivät, kun sijainen on open tilalla, kun mennään laskettelemaan ja muita piristäviä retkiä. Mutta muulloin tuntee olevansa ahdistettu. Viikonloput ovat todellisia ilon ja levon hetkiä. Koulupäivät ovat rasittavia ja liian pitkiä. Yöllä ei saa tarpeeksi unta, vaikka menee yhdeksältä nukkumaan ja tulee kauheita "univelkoja". Yhteenveto: Koulu on liian rankkaa! (Tikkanen 1988, 40)

Edellä olevan oppilaan mielipiteen perusteella vaikuttaisi siltä, että koulu on jollakin tavalla eristäytynyt muusta yhteiskunnasta. Koulun tavoitteet ovat ristiriidassa tai eroavat esimerkiksi perheen ja joukkotiedotuksen tavoitteista. Vai onko näin! Osaltaan nämä edellämainitut seikat aiheuttavat lapsen kyllästymistä ja turhautumista koulunkäyntiin. Tässä vaiheessa tulen ajatelleeksi, mikä onkaan koulun tehtävä vastuuntunnon ja ahkeruuden kasvattamisessa? Mikä on nykynuorison terveys? Olen vakuuttunut siitä, että sekä fyysisesti että psyykkisesti hyväkuntoinen ja terve lapsi jaksaa ponnistella koulussa. Oppilaan ponnistelut osaltaan auttavat häntä saavuttamaan tavoitteet ja viihtymään koulussa hyvin. Tätä oletusta tukee myös WHO:n (1994) tutkimus, jossa kasvatustekoja ja opetusta arvioidaan terveyden näkökulmasta. Koulu on lapsen työpaikka, jossa häneltä odotetaan ikäistään työpanosta. Hyväkuntoisena oppilas asennoituu koulutyöhön myönteisesti ja selviytyy annetuista tehtävistä hyvin, mikä osaltaan vaikuttaa koulussa viihtymiseen. Usein unohdetaankin oppilaan oma merkitys kouluviihtyvyyden lisääntymisessä. Mielestäni yksilön kokema viihtyvyys heijastuu hänen halustaan sitoutua tehtäväänsä. Vahva motivaatio ohjaa oppilaan suoritusta ja nostaa edelleen hänen viihtyvyyttään suoritus-tilanteessa, kun taas heikko motivaatio laskee sitä.

WHO-Koululaistutkimus toteutettiin Suomen osalta keväällä 1994. Tutkimukseen osallistui noin 6000 peruskoulun oppilasta Suomesta ja lähes 100 000 koululaista 22 Euroopan maasta ja Kanadasta. Yleisesti etenkin opettajien taholta on kritisoitu epäedullista tutkimusajankohtaa (loppu kevät) ja tutkimuskyselyn monisanaisuutta: Kyselylomake sisältää 91 kysymystä, josta koulunkäyntiin liittyviä kysymyksiä on 15 (ks. liite 1). Paljon on myös arvioitu tutkimuksessa käytetyn "kiva"-sanan kulttuurieroista johtuvia merkityssisältöjä. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin oppilaan tuntemuksia kokonaisvaltaisesti terveyden ja hyvinvoinnin, sekä viihtyvyyden osalta. Tutkimusasetelman kannalta pääpaino asettui nimenomaan terveyden ja hyvinvoinnin tarkasteluun, mikä osaltaan sitten heijastaa viihtyvyyden tunnetta. Keskityn tässä tutkimuksessa kartoittamaan päivälehtien tapaa uutisoida koululaistutkimusta nimenomaan tästä näkökulmasta.

Mikä osuus on opettajilla, kun uutisoidaan opettajien työhön läheisesti liittyvistä asioista? Kenen ääni oikeastaan pääsee uutisessa esille: tutkijan, koululaisten, opettajien, vanhempien, viranomaisten, toimittajien? Vai käykö niin, että journalismin omat pyrkimykset henkilöidä, kärjittää ja tapahtumallistaa todellisuutta jyräävät tutkimuksen nyanssit ja varaukset? Painetun sanan mahti on mittaamaton senhän me kaikki tiedämme. Mitä suuren yleisön annetaan ymmärtää ja mitä ei? Vaikuttaako tähän valtapeliin myös politiikka sekä nykyuutisille niin hyvin yleinen kielteisyys?

2. OPPIVELVOLLISUUSKOULU JA OPPIMISEN PERUSULOTTUVUUDET

Koulu on kuin pienoisyhteiskunta. Koulun ongelmat ovat yhteiskunnan ongelmia, heijastuksia yhteiskunnan arvoista, toimintamalleista ja toimintakäytännöistä sekä hyvässä että pahassa. Peruskoulu on monipuolinen yleissivistävä oppivelvollisuuskoulu, johon jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus. Sen tehtävänä on edistää oppilaittensa persoonallisuuden kehittymistä, tukea jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten valmiuksien saavuttamista sekä luoda edellytykset suotuisalle sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle ottamalla huomioon oppilaiden yksilölliset erot.

Suomalainen koululaitos on läpikäymässä yhtä sen historian suurimmista muutoksista. Vuoden 1994 alussa esiteltiin uudet opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelmauudistuksen yhteydessä koulujen oma päätäntävalta on lisääntynyt. Keskusjohtoisuus on vähentynyt ja toiminnot ovat verkostoituneet. Tämä näkyy päätösvallan siirtymisenä entistä enemmän kouluille ja niiden lisääntyvänä yhteistyönä ja vuorovaikutuksena ympäristönsä ja muiden oppilaitosten kanssa. Väljyys valtakunnallisessa tuntijaossa ja opetussuunnitelman perusteissa sekä koulukohtaiset resurssipäätökset mahdollistavat opetussuunnitelmien huomattavankin vaihtelun. Oppivelvollisuuskoulun tulee välittää opetus- ja kasvatustyössään niitä arvoja, jotka edistävät niin yksilöllisyyden vahvistumista kuin yhteiskunnan säilymistä ja kehittämistä. (Opetushallitus 1994, 9-11)

Uutta opetussuunnitelmien laadintaan liittyen on se, että myös oppilaiden huoltajien tulisi ottaa siihen osaa. Tämä olisi vahvistamassa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Koska koululaitos instituutiona ei ole staattinen, vaan se on nähtävä dynaamisena jatkuvasti muuttuvana ja muokkautuvana, ovat viime vuosikymmeninä ja erityisesti viime vuosina tapahtuneet yhteiskunnalliset muutokset - valtiolliset, po-

liittiset ja taloudelliset - omalta osaltaan olleet vaikuttamassa uusien opetussuunnitelmien syntymiseen. Viimeisin jo vuosia valmisteilla ollut ja vuoden 1995 vaihteessa voimaan tullut Suomen liittyminen Euroopan Unioniin on asettanut omalta osaltaan näitä uudistusaineita kansainvälistymisen myötä. Kulttuurimme ja arvoperustamme ovat saaneet ja ovat yhä saamassa uusia aineksia. Tämä edellyttää omien näkemystemme tarkistamista, sillä kansallisen kulttuuriperinteen vaaliminen sekä kansainvälisyyteen liittyvä monikulttuurisuus merkitsevät uudenlaista identiteetin selkiyttämistä.

Tarve syvälliseen koulutuksen kehittämiseen nousee toisaalta yhteiskunnallisista muutospaineista, toisaalta eri alojen uusimmasta tieteellisestä kehityksestä. Voimakkaat yhteiskunnalliset muutokset leimaavat aikaamme niin kansainvälisenä kuin kotimaisina ilmiöinä. Kansainvälistyminen ja väestön liikkuminen tuovat kulttuuri- ja arvopohjaan uusia aineksia ja edellyttävät omien näkemystemme tarkistamista. Nopeat muutokset työ- ja elinkeinoelämässä painottavat joustavaa asennoitumista jatkuvaan kouluttautumiseen ja tehokkaiden opiskeluvälmiuksien omaksumiseen. Näin koulutuksen kehittäminen pohjautuu aiempien keskusjohtoisten mallien sijasta koulukohtaiseen opetussuunnitelma-ajatteluun. (Opetushallitus 1994, 8-9)

Opetussuunnitelmauudistus voidaankin nähdä tärkeänä periaatteellisena, koulutuksen sisältöjä ja muotoja muokkaavana prosessina, joka profiloi kouluja omille painotusalueilleen. Koulut voivat opetussuunnitelmassaan painottaa oman kouluyhteisönsä ja oppilaittensa kannalta tärkeitä kokonaisuuksia, kuten liikuntaa, kädentaitoja, taidetta, ilmaisua jne. Vuosikymmenen kuluessa jää sitten nähtäväksi, mikä vaikutus päätösvalan siirtämisellä kouluille on ollut? Vai kumoutuuko opetussuunnitelmatyö koulun taloudellisten resurssien samanaikaiseen supistamiseen.

2.1 Peruskoulu oppimisympäristönä

Peruskoulu oppimisympäristönä sisältää laajasti ymmärrettynä kaikki ne tekijät, jotka vaikuttavat oppijan toimintaan - hänen oppimiseensa, osaamiseensa ja asennoitumiseensa. Toimintatavat, niiden luonne ja säätely ovat tärkeä osa oppimisympäristöä, samoin koulu organisaationa ja fyysisenä ympäristönä. Pulpetti on oppilaalle milloin vankila milloin turvapaikka. Pulpetti kahlitsee, mutta se on myös oppilaan omaa reviiiriä, hänen omien ajatustensa ja kuvitelmiensa pako- paikka. Pulpetissaan oleva oppilas on opettajan vaikutuksen kohteena ja silti tavoittamattomissa, turvassa. Pulpetti on sekä auktoriteettiuskon että yksilön ajatuksen vapauden symboli.

Oppilaiden toimintaa ja osaamista voidaan tutkia sellaiseenaan, esimerkiksi oppimistuloksina, motivaationa, minäkäsityksenä, viihtymisenä, asenteina ja persoonallisuutena. Toisaalta eri toimintatapojen keskinäisenä vuorovaikutussuhteena. Vuorovaikutusta säätelevät koulun ulkoiset puitteet, kuten tilat ja koulutyön yleinen organisointi. Yhteiskunnalla ja yhteiskunnan muutoksilla on siten suora vaikutus koulutukseen ja kouluun oppimisympäristönä ja samalla välillinen vaikutus oppilaan oppimiseen (Brunell & Kupari 1993, 1).

Inhimillinen oppiminen perustuu vuorovaikutustilanteeseen, jossa ohjaaja tietoisesti luo oppijalle oppimiskokemuksen. Tällöin ihmisen on mahdollista muovautua ja olla itse muokautumisprosessissa mukana riippumatta siitä, mikä hänen taustansa on, minkä ikäinen hän on ja mitä mahdollisia oppimista häiritseviä ominaisuuksia hänellä on.

Ala-asteella koulun yhtenä affektiivisena tavoitteena on luoda oppilaille myönteinen asenne koulua kohtaan. Kasvatuksessa painotetaan tarpeellisten tietojen ja valmiuksien harjoittamista ym. oppilaan persoonallisuuden kokonaisvaltaista

kehittämistä. Oppilaiden ei vielä tarvitse ajatella merkittävästi koulun vaikutuksia omaan tulevaisuuteen ja pyrkiä samalla tavalla hyviin arvosanoihin, kuten yläasteella, jolloin koulumenestyksellä on enemmän merkitystä jatko-opintoihin hakemisessa ja ammatinvalinnassa.

Koulu on yksi tehokkaimpia vaikuttajia. Oppilas ei yleensä itse pysty arvioimaan oman kouluaikinsa merkitystä kehitykselleen. Valitettavasti muutkaan ei näytä pystyvän siihen. Koulu on kuitenkin keskeisin kulttuurilaitoksemme. Se tavoittaa koko ikäluokan ja muokkaa sen maailmankuvaa ja käsitystä omasta itsestään nuoruuden tärkeinä vuosina.

2.1.1 Kasvatus ja opetustyön päämäärät

Tulevaisuuden kasvatuksen yhteisenä piirteenä nimetään joukko keskeisiä muutosilmiöitä. Koulutusta staattisena ilmiönä ei pidetä mahdollisena. Vaikka tarkastelija myöntäisikin, että koulutusinnovaatioita on vaikea saada aikaan ja että koulutukselliset käytännöt ovat muutosehdotuksia vastaan, ei pidemmällä aikavälillä voida kuitenkaan havaita muuttumatonta koulua. Jo teoksessa *Learning for tomorrow* (1974, 3) Toffler totesi, että kaikki kasvatus, käsittäen sen mitä opitaan, miten opitaan ja miksi opitaan, saa alkunsa jostain tulevaisuudenkuvasta. Kasvatusta ja koulutusta ohjailevat käsitteet on aina aika ajoin tarkistettava. On kysyttävä, mitkä ovat ne perusasiat, joihin uutta sukupolvea on kasvatettava. Toisinsanoen, mitkä ovat ne perustaidot, ymmärrys ja asenteet, joilla on suurin potentiaalinen arvo, kun arvioidaan yksilön selviytymistä seuraavien mullistavien vuosikymmenien aikana? Todennäköisesti ehdottoman vastauksen antaminen on hyvin vaikeaa.

Koska nopean teknologisen ja sosiaalisen muutoksen aikana voimme vain harvoin tarkkaan määritellä niitä spesifejä taitoja, joita tarvitaan seuraavina vuosikymmeninä tai edes

seuraavina vuosina, on välttämätöntä asettaa koulutuksen päämääräksi sellaisen yksilön kasvattaminen, joka pystyy jatkuvasti kehittämään kykyjään. Tällainen yksilö selviää parhaiten muuttuvien olosuhteiden ja vaatimusten kanssa. Keskeiseksi tulevat seuraavat ominaisuudet: luovuus, joustavuus ja omaehtoinen itsenäinen ajattelu. (Hirsjärvi & Remes 1988, 118- 119)

Kasvatus on jatkuvaa kokemusten uudelleenjäsentelyä, jolloin hyödynnetään myös aikaisempia kokemuksia ja niistä kertynyttä tietoa. Kokemukset koostuvat vuorovaikutuksesta synnynnäisten toimintojen ja ympäristön välillä. Tämä vuorovaikutus muotoilee sekä toimintaa että ympäristöä. Kokemusta ei voida siten antaa valmiina oppilaalle. Se muotoutuu toiminnassa. (Kimonen & Nevalainen 1992, 310)

Uutta koulua ja uusia opetussuunnitelmia ohjaavat uudet oppimis- ja tiedonkäsitteet. Tämä edellyttää, että opettaja tiedostaa muutokset ja osaa sopeuttaa opetuksensa niiden mukaisesti. Perinteisesti olemme tottuneet siihen, että tieto välittyy pääsääntöisesti opettajan kielen kautta, kun nyky-suuntauksen mukaisesti oppilaiden itse tulisi olla osallisina tiedon luomisessa sekä kielen avulla että muilla keinoin. Tiedon välittyminen ja uuden oppiminen ei olekaan enää yksisuuntainen tapahtuma vaan kokonainen oppimisprosessi.

2.1.2 Oppiminen prosessina

Kognitiivinen psykologia tarkastelee ihmistä informaation käsittelijänä. Tämän näkökulman mukaan oppiminen ei ole erillinen perusprosessi, vaan osa sitä koko prosessia, johon liittyvät havaitseminen, muistaminen, päättelyminen ja päätöksenteko. Ihminen on lajityypiltään utelias: selvittääseen hengissä hän tarvitsee tietoa ympäristöstään ja omasta suhteestaan siihen, tietoa siitä, "mikä johtaa mihin". Oppimisprosessin säätelyssä emotionaalisilla tekijöillä ja toi-

mintojen seurausten tunnesävyillä on tärkeä osuus. (Raustevon Wright & J.von Wright 1995, 21)

Hirsjärvi (1987) on kuvannut opettajan roolin muuttumista ohjaajaksi näin. Opettajan opetustehtävä koulussa vähenee, suunnittelu- ja valmistelutyöt lisääntyvät entisestään. Opettajan kontaktit laajenevat: opettajatiimit, yhteydet työelämään ja hallintoon lisääntyvät. Oppilas on vastuussa omasta työstään, oppimisestaan ja sen evaluaatiosta. Kun uudet oppimis- ja opettamisnäkökymykset korostavat oppimista prosessina, ohjauksellinen elementti tulee yhä voimakkaammin ikään kuin opettamisen sisälle (Lehtinen & Jokinen 1996, 23).

Oppimaan oppimisen taito on tullut koulutuksen keskeiseksi tavoitteeksi 1990-luvulla. On havahduttu huomaamaan, että oppimisprosessiin tulisi sisällyttää aina oppimisen (affektiivinen mielekkyys) innostus, kiinnostavuus ja tietyn aineen opiskelun hyödyllisyys (kognitiivinen mielekkyys).

2.1.3 Koulunkäynti oppilaan kokemana

Opettajan ja oppilaan suhde on koulun voimavara ja kipupiste. Läheisyys ja etäisyys, opetusmenetelmien oppilas- ja opettajakeskeisyys eivät auta tämän suhteen tulkitsemisessa. Kuka voi kertoa "totuuden" opettajasta? Muistikuvat vaihtelevat kiintymyksestä katkeruuteen, innostumisesta masentumiseen - sama opettaja voi oppilaidensa muistoissa elää aivan eri ihmisenä. Opettaja on itse väline ja viesti. Myös tämä viesti ymmärretään eri tavoin.

Opettajan luoma yleinen ilmapiiri, joka sallii oppilaan tuntea turvallisuutta ja hyväksyntää sekä keskinäistä tukea, tarjoaa parhaat mahdollisuudet kehittää oppilaiden itsearvostusta ja laajentaa minäkäsitystä uusien oppimiskokemusten myötä (Korpinen 1993, 23).

Suoriutuminen hyvin koulussa annetuissa tehtävissä vaikuttaa positiivisesti oppilaan suhtautumiseen koulunkäyntiä kohtaan. Toisaalta myönteinen kouluasenneoituminen tukee oppilaan onnistumisen ja menestymisen tavoittelua. Opettajien todistuksissa ja kokeissa antamien arvosanojen lisäksi oppilas itse muodostaa käsityksensä koulumenestyksestään mm. vertailemalla erilaisia suorituksiaan joko muiden oppilaiden tai omiin aikaisempiin suorituksiin.

Miksi kaikki oppilaat eivät kuitenkaan kasva tavoitteen mukaisesti? Ja vielä tärkeämpi kysymys: ketkä eivät kasva? Mitä oppilaille itse asiassa tapahtuu koulun arkirutiinien yhteydessä? Miksi osa oppilaista kyllästyy koulunkäyntiin? Nuori viettää koulussa keskimäärin 12 vuotta. Inhoajienkin on pakko istua siellä yhdeksän vuotta kalliista lapsuudesta. Näin pitkä aika vaikuttaa jo oppilaan minäkuvaan, käsityksiin ja tapaan suhtautua omaan koulun jälkeiseen elämäänsä. (Tuohinen & Vuorinen 1987, 237)

Taylor (Cohen & Manion 1981, 142) kehitti neljän kategorian asteikon tutkiakseen lasten käsityksiä "hyvästä" opettajasta. Kategoriat olivat: opetus, kuri, henkilökohtaiset ominaisuudet ja organisointitaito. Yleisesti ottaen oppilaat olivat sitä mieltä, että hyvän opettajan tulisi olla reilu ja hänen tulisi kyetä ylläpitämään järjestystä. Oppilaat arvostivat eniten opettajan henkilökohtaisia ominaisuuksia, kärsivällisyyttä, sympaattisuutta ja kykyä ymmärtää. Yläasteella erityisesti pojat pitivät tärkeimpänä opettajan iloisuutta, kärsivällisyyttä ja huumorintajua. Hänellä tulee olla myös riittävästi tietoa aineesta, hänen on kyettävä selittämään vaikeat asiat ja hänen tulee olla auttavainen ja rohkaiseva.

3. KOULUVIIHTYVYYS

3.1 Kouluviihtyvyysskäsite

Kouluviihtyvyyttä on vaikea yksiselitteisesti määritellä ja operationalisoida. Useat tutkijat, kuten Linnakylä (1993, 40) on osuvasti todennut, että kouluviihtyvyys on koko sen hetkisen koulunkäynnin mielekkyyden affektiivinen komponentti. Tällä tarkoitetaan koulun arjessa toteutuvien asioiden ja toimintojen ja muiden kokemusten tyydyttävyyden ja merkittävyyden kokemista suhteessa oppilaan omiin tarpeisiin, asenteisiin ja tunnetiloihin. Kouluviihtyvyyden kokemisessa on olennaista se, että se ei ole staattinen tila, vaan muutosherkkä mm. kokemuksellisten tilannetekijöiden vaikutuksille. Linnakylä on tarkastellut kouluviihtyvyys-käsitettä kouluelämän laadun indikaattorina. Hän toteaa, että kouluelämän laadun voidaan sanoa olevan oppilaiden kokonaisvaltaista viihtymistä koulun tyyppillisissä toiminnoissa.

Kouluviihtyvyysskäsitettä on käytetty synonyymina mm. käsitteille koulunkäynnin mielekkyys, koulumotivaatio ja koulutytyväisyys. Eri termien täsmentämistä vaikeuttaa edelleen se, että englannin kielessä ei ole vastaavaa sanaa, jolloin sekä tyytyväisyys- että viihtyvyys -käsitettä kuvattaessa käytetään yleisemmin ilmaisua satisfaction. Tämän vuoksi "satisfaction-tutkimukset" (job satisfaction ja school satisfaction-tutkimukset) ovat laaja-alaisia ja käsittävät hyvin erilaisia tutkimusalueita. Ruotsin ja tanskan kielessä sen sijaan esiintyy viihtyvyyttä vastaava sana "trivsel". Siitä huolimatta pohjoismaisissa tutkimuksissa ja artikkeleissa trivsel-otsikon alla on käsitelty näitä eri lähikäsitteitä samanaikaisesti. Viihtyvyysskäsitteen operationalisoinnin vaikeus osoittaa, että tätä tunnetilaa on tarkasteltava monidimensionaalisenä ilmiönä. Kouluviihtyvyys osoittautuu ongelmalliseksi käsitteeksi, varsinkin, jos sitä käytetään irrallaan koulun ja yhteiskunnan olosuhteista.

Kouluviihtyvyyss-termi on luonteeltaan kokonaisvaltaisempi, kuin sen useimmat lähikäsitteet ovat. Oppilaan kohtaamat tilanteet koulupäivän aikana ovat melko erilaisia, eivät yksinomaan suoritustilanteita. Kouluviihtyvyys kuvaa itse koulunkäyntiä prosessina, ei sen tuottamia tuloksia tai saavutuksia.

Viihtyvyys esiintyy jokapäiväisessä elämässä myönteisenä käsitteenä. Yleensä ei tulla ajatelleeksi sitä, että joissakin tapauksissa viihtyvyys saattaisi olla kielteinen reaktio. Viihtymättömyys ja tyytymättömyys, jotka voivat johtaa muutoksiin, olisivat positiivisia reaktioita.

3.2 Lähikäsitteiden vertailua

Käsitteitä koulunkäynnin (oppimisen ja opiskelun) mielekkyys, koulumotivaatio ja koulutyytyväisyys on käytetty useissa tutkimuksissa mm. rinnakkain kouluviihtyvyyss-termin kanssa. Useimmiten nämä käsitteet määritellään eri tavoin kompleksisiksi emotionaalisiksi reaktioiksi. Kuitenkin tarkemmassa analyysissä kukin käsite saa muista erottavia vivahteita, sekä käsitteet asettuvat jopa hierarkisessti toisiinsa nähden.

3.2.1 Oppilaan viihtyvyys koulussa ja selviytymiskeinot

Linnakylän (1993, 54) mukaan suomalaisten kouluviihtymisen selittäjänä suhde opettajiin osoittautui hyvin merkitykselliseksi ja edelleen ne oppilaat, jotka suhtautuivat opettajiin luottamuksellisesti, viihtyivät koulussa selvästi paremmin kuin muut. Yleistä viihtyvyyttä selittävät myös myönteiset toverisuhteet ja oppilaiden kokemus arvostus luokassa sekä tietoisuus koulussa menestymisen mahdollisuuksista.

Ojasen (1979, 50-52) tutkimuksen tulokset vahvistavat käsitystä, että riippumatta opettajan sukupuolesta, tytöillä on koulussa kivempaa, ja että oppilas kokee opettajan kohtelevan eri tavalla eri sukupuolta olevia oppilaita. Etsittäessä syitä siihen, miksi tytöt kokevat koulunkäynnin hauskemerkiksi, kävi tyttöjen ja poikien haastattelun perusteella ilmi kaksi oppilaiden keskeisesti kokemaa asiaa:

1. Tyttöjen sosiaalisesti hyväksytty käyttäytyminen
2. Tyttöjen omatoiminen viihtyvyys

Opettajat reagoivat kielellisessä vuorovaikutuksessa eri tavalla tyttöihin ja poikiin. Opettaja vahvistaa tytöissä feminiinisiä ja pojissa maskuliinisia piirteitä. Tämä ilmenee esimerkiksi siten, että opettajat reagoivat herkemmin poikien aggressiivisiin piirteisiin ja joutuvat kieltämään poikaoppilaita useammin. Opettajat antavat pojille enemmän rohkaisua erilaisiin toimintoihin ja tehtäviin, kun taas tyttöihin opettajilla on enemmän myönteisiä kontakteja. Opettajat osoittavat tytöille enemmän huomioita, läheisyyttä ja kiitosta. (Ojanen 1979, 5-8)

Kääriäisen ja Rikkisen (1988, 35) mukaan kouluviihtyvyydessä esiintyy suuria luokkakohtaisia eroja, koska opettajan ja oppilaiden suhteisiin vaikuttaa monet eri tekijät. Voidaan kuitenkin todeta, että tytöt suhtautuvat yleensä positiivisemmin kuin pojat, joilla esiintyy mielipiteissä suurempaa hajontaa.

Häiriöt kasvuilmastossa johtavat viihtymättömyyteen myös koulussa. Kaikkein parasta oppilaalle on kouluympäristö, jossa vallitsee kiintymyksen ilmapiiri. Ylisuojeleva-, ristiriitainen- sekä hylkäävä ilmapiiri johtavat usein epäsuotuisaan kehitykseen ja aiheuttavat esimerkiksi epävarmuutta ja aggressiivisuutta. Viihtymättömyys koulussa näyttää lisääntyvän sitä mukaa, mitä pidemmälle koulunkäynti jatkuu (Heinonen & Kari 1978, 90-92).

3.2.2 Oppimisen ja opiskelun mielekkyys

Mielekkyysnäkökulma korostaa sitä, että mielekäs oppiminen on luonteeltaan aktiivinen prosessi, jossa yksilö asettaa itse itselleen tavoitteita ja ottaa sen myötä itse myös vastuun. Aktiivisuuspedagogiset suuntaukset ovat usein korostaneet "keksivän" oppimisen merkitystä oppimisen mielekkyyden tehostajana ja takaajana. (Olkinuora 1983, 7)

Koulutusorganisaatioiden ja opettajien pitäisi entistä perusteellisemmin pohtia omaa toiminta-ajatustaan ja perustehtäviään. Kriittinen tarkastelu tulisi ulottaa aina käsityksiimme tiedosta ja ihmisestä, sillä niiden heijastumat ovat vahvasti uudistuvan opetus- ja ohjaustyön taustalla. Oleellisimpia näistä "perimmäisistä" kysymyksistä on näkemys oppimisesta. Oppilaitokset ovat olemassa oppimista varten. (Lehtinen ym. 1996, 15)

Keskeiset kysymykset ovat, miten koulutus tulisi organisoida? Miten ammattitaitoisen opetushenkilökunnan tulisi toimia? Miten kaikki koulutukseen tulleet oppijat voisivat saada mahdollisimman paljon ja mahdollisimman usein onnistumisen kokemuksia opiskelussaan? Miten annamme oppijalle tilaa ja kannustamme häntä ohjaamaan itse aktiivisesti, kognitiivisesti, affektiivisesti ja sosiaalisesti mielekästä ja hallittua oppimisprosessiaan? Millaisessa oppimisympäristössä ja millaisin järjestelyin tällaiselle oppijan aktiiviselle, uudistuvalla ja yhteistoimintaan perustuvalle työskentelylle on riittävästi tilaa? Miten sitä voidaan auttaa johdonmukaisesti? Ydinkysymys toisin sanoen on, miten koulutusorganisaatio ja sen jokainen opettaja-ohjaaja vastaavat teoillaan hyvän oppimisen haasteisiin? Toisin päin kysyen: Mitä sellaista opettajantyössäni on, joka kenties ehkäisee opiskelijoitteni mielekästä, aktiivista, itseohjattua oppimista? (Lehtinen ym. 1996, 17)

Mielekkyyys saattaa vaihdella samassakin luokassa yllättävän paljon mitattaessa sitä eri aikoina. Viihtyvyykokemuksiin vaikuttaa hyvin monet asiat. Tärkeää on mm. miten opettajat onnistuvat kulloinkin ottamaan opetuksessa huomioon sen, mitä oppilaat opittavasta asiasta ajattelevat, mitä oppilas jo tietää ja mikä oppilaita kiinnostaa. Toisaalta on hyvin tärkeää se miten opettaja kohtelee kutakin oppilasta yksilönä. Hyvin tehty työ, niin oppilaan kuin opettajankin, ansaitsee aina kiitoksen.

Mielekkyyteen vaikuttamismahdollisuuksien kannalta on olennaista se, että siihen voidaan ajatella vaikuttavan myös kehittämällä oppimisympäristöä ja koulutuksen laatua entistä paremmin yksilöiden odotuksia ja tarpeita vastaaviksi. Olkinuoran (1983, 15) mukaan kouluhallinnon viranomaisten ja opetusta toteuttavien viranomaisten keskuudessa vallitsee tietynlaisia common sense -tason motivaatioteorioita, joihin sisältyy käsityksiä siitä, että ihminen etsii niin elämästä kuin toiminnastakin jonkinlaista mielekkyyttä ja jolleivät toiminnon olosuhteet ja puitteet tuota hänelle hänen kaipaamiaan mielekkyykokemuksia, hän helposti vieraantuu tuon toiminnan päämääristä ja sisällöistä, eikä näin ollen motivoitu tehokkaan toiminnon edellyttämällä tavalla.

Koulutyön mielekkyyteen vaikuttaa ympäristö, mm. luokahuone, jonka suunnitteluun ja sisustamiseen opettajan tulisi paneutua. Opettajan tulee olla tietoinen siitä, että motivoiva opetustila vaatii tietyt fyysiset puitteet. Luokan on oltava kilpailukykyinen joukkotiedotusvälineiden tarjoaman jatkuvan vaihtelun kanssa. Lisäksi opettajan tehtävänä on vaikuttaa luokan sisäiseen ilmastoon. Luokassa tulisi vallita lämmin, turvallinen ilmapiiri, jossa kaikki oppilaat tuntuivat itsensä hyväksytyksi. Opettaja pystyy huomaamatta vaikuttamaan oppilaiden mielenkiintoon ja luokan sisäisiin suhteisiin.

Owens ja Barnes (1982, 182-186) katsoivat, että yhteistyöhenkinen opetus luo oppimiselle myönteisemmän ilmapiirin ja

positiivisempia asenteita koulua kohtaan kuin muut opettajat. Schmuck ja Schmuck (1983, 153, 182) ovat määritelleet, millainen luokan ilmapiiri on koulun tavoitteiden saavuttamisen kannalta paras. Siinä oppilailla on potentiaalista vaikutusvaltaa suhteessa opettajiin ja toisiinsa, heillä on voimakas liittymishalu ryhmään ja luokkatovereihin, normit kannustavat opiskelussa suoriutumiseen, kommunikaatio on avointa, vuoropuhelumaista ja ryhmätyö sekä yhdessä kehittymisen muodot ovat tärkeitä toimintatapoja.

Oppimisen ja opiskelun mielekkyydellä tarkoitetaan opiskelussa kohdattavien asioiden ja niihin sisältyvien kielellisten ilmauksien, tekojen ja laajempien toimintojen kokemista merkitystä omaavina, siis merkityksellisinä ja erilaisia tarkoituksia palvelevina

Oppilas, jolla on vahva minäkäsitys ja suuret odotukset tehtävän suorittamisesta paneutuu paremmin tehtäväänsä ja kestää pitempään vaikeankin tehtävän parissa kuin oppilas, jolla on heikot menestymisen odotukset. Arvonäkökulma tulee näkyviin tehtävän mielekkyyttä koskevista arvioista sekä oppilaan tavoiteorientaatioissa. Tehtävän mielekkyys sisältää kolme aspektia: saavutusarvo, mielenkiintoarvo ja hyötyarvo. Saavutusarvo kuvaa, sitä miten vaativaksi oppilas kokee tehtävän. Saavutusarvo on korkea, jos opiskelija pitää itseään kyvykkäänä ja arvioi menestyvänsä hyvin vaativassa tehtävässä. Mielenkiintoarvo viittaa oppilaan sisäiseen kiinnostukseen tehtävää tai asian sisältöä kohtaan. Hyötyarvo viittaa joko itse päämääriin tai instrumentaaliseen tehtävään. Opetettavilla asioilla voi olla oppilaalle yhtä hyvin hyöty- kuin mielenkiintoarvo. (Peltonen & Ruohotie 1992, 81)

3.2.3 Koulumotivaatio

Motivaatio-ongelma on eräs koulutyön keskeisimpiä ja ehkä vaikeimmin ratkaistavia kysymyksiä. Oppilas aktivoituu, mikäli motivaatio on olemassa, eikä sille ole voimakkaita vastatekijöitä. Aktivoimisen ja tätä kautta myös koulumyönteisyyden tärkein edellytys on opetuksen optimaalinen vaikeusaste. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaalla on edellytykset pysyä mukana opetuksessa ja oppia se, mitä hänelle opetetaan ja lisäksi opetuksen tulee työllistää hänet. Nummenmaan (1970, 47-49) mukaan motivaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat:

1. Aiemmat kokemukset; huomion ja kiitoksen saaminen, huomiotta jääminen.
2. Sisäiset ärsykkeet; puhtaasti fysiologiset tekijät, esimerkiksi opittu velvollisuuden tunto.
3. Ulkoiset tekijät; vanhempien / opettajien palkitseminen tai rankaiseminen.

Edellä kuvattu Nummenmaan erottelu motivaatioon vaikuttavista tekijöistä on 1970 -luvun alusta. Samanlaisia motivaatio-ongelmia opettajat kohtaavat edelleen tämän päivän opetustyössä. Kuinka motivoida oppilas tehokkaaseen työskentelyyn?

Helakorven (1986, 57) mukaan opiskelumotivaatioon vaikuttaa sisäinen palaute ja tuntityöskentelyn mielekkyys. Lisäksi motivaatiota määrää suurelta osin se, missä määrin oppilaat saavat omakohtaista onnistumisen ja edistymisen kokemuksia oppitunneilla, sekä miten hyödyllistä, monipuolista, haasteellista ja kiinnostavaa työskentely oppitunneilla on. Katsotaan, että erityisesti se motivoi tehokkaammin, kuin ulkoinen palaute. Myös toverisuhteet luokassa ja oppilaiden saama tuki ja kannustus korreloivat voimakkaasti opiskelumotivaation kanssa. Muita motivaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat opettajan kyky ottaa huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet ja odotukset, oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus ja yhteistyö sekä työrauha luokassa. Ulkopuolisella kannustuk-

sella on suurempi vaikutus koulumotivaatioon heikommilla, kuin hyvin menestyvillä oppilailta.

Manley (1987, 20-21) mielestä opettajien tulisi varoa oppilaan luonnollisen ja itsestään tulevan motivaation sammuttamista. Oppilaille pitäisi tarjota mahdollisuuksia itseoivallukseen, jotta motivaatio uusien asioiden oppimiseen säilyisi. Kouluissamme tarjotaan monesti liian valmiiksi muokattua tietoa. Hyvä motivointi sisältää opettajan yksilöllistä ja persoonallista asiaan paneutumista.

Oleellinen osa koulumotivaatiosta rakentuu taustatekijöille. Tällaisia taustatekijöitä esimerkiksi ovat perheen opiskeluperinteet ja kodin sosiaalinen tila yhteiskunnassa. Nummenmaa (1970, 47-49) tähdentää edelleen, että ehjä perhe näyttää varmimmalta suoritusmotivaation takaajalta. Pidemmältä aikaperspektiiviltä tarkastellen myös lapset näyttävät tavoittelevan kauempana olevia suurempia päämääriä. Vanhempien kasvatuseritykset vaikuttavat oppilaan suoritusmotivaatioon. Suoritusmotivaatiota lisää vanhempien rohkaisu itsenäiseen ja kokeilevaan toimintaan jo varhain. Hyvän suoritusmotivaation omaavien lasten vanhemmat odottivat itseluottamusta vaativia suorituksia jo keskimääräistä nuorempana, sekä vaativat asetettujen normien noudattamista. Regressiivista käyttäytymistä ei hyväksytty, jos tietty taso on saavutettu.

Edellisellä näkökannalla on mitä todennäköisimmin vaikutusta nykypäivän opetustyössä, koska tiedetään monien perheiden taloudellinen ahdinko. Korkea työttömyys ja rahahuolet aiheuttavat perheiden hajoamisen. Tällaisessa tilanteessa on ymmärrettävää, että työtä vaillaolevien vanhempien suoritusmotivaatio on välillä hyvinkin alhainen. Kotonaolevan vanhemman esimerkki heijastuu lapsiin. Vanhempien kokemukset ja kasvatuseritykset saattavat vaikuttaa kielteisesti lapsen suoritusmotivaatioon.

Suoritusmotivaatiota vähentää vanhempien voimakas ohjaus ylhäältäpäin, lapselle asetetut tiukat normit, liian alhaiset

odotukset, vanhempien poispyrkiminen vastuusta, sekä testitilanteissa vanhempien tuen puuttuminen. Onnistumiselämykset ovat hyvin tärkeitä suoritusmotivaation tukipylväitä, ja tässä suhteessa koulussa, joka on lapsen työpaikka, menestyminen on tärkeää. Heikko suoritusmotivaatio voi aiheuttaa jatkuvan huononmuuden tunteen (Nummenmaa, 1970, 47-49).

Motivaatio ei ole pysyvä käyttäytymistä säätelevä tila, vaan siinä esiintyy eri vahvuisia vaihteluita. Motivaation vaihtelut eivät asetu yksinkertaisesti ja suoraviivaisesti suhteessa riippuvuuteen saavutetusta tuloksesta, sillä tehtävässä onnistuminen, ja siinä epäonnistumisen aiheuttamat vaikutukset ovat erilaisia. On odotettavissa, että onnistunut suoritus voi hieman voimistaa motivaatiota. Epäonnistunut yritys tuottaa useammanlaisia jälkivaikutuksia, sillä eri yksilöt ovat oppineet reagoimaan epäonnistumiseen eri tavoin (Heinonen & Kari 1978, 67-68).

3.2.4 Koulutyytyväisyys

Koulutyytyväisyys-termiä on käytetty hyvin usein erilaisissa tutkimuksissa, tarkemmin määrittelemättä, viihtyvyys-termin synonyyminä. Tyytyväisyyden ja viihtyvyyden erona on mm. se, että tyytyväisyys rinnastetaan johonkin omaan saavutukseen tai saatuun asiaan. Esimerkiksi yksilö tuntee tyytyväisyyttä, kun hän on saavuttanut itselleen asettamia tavoitteita. Viihtyäksään yksilö ei aseta omia päämääriä samalla tavalla. Viihtyminen on ennemminkin tiedostamaton, laaja-alaisempi ja pysyvämpi olotila kuin tyytyväisyys.

Voidaan olettaa, että tyytyväisyyttä esiintyy samanaikaisesti viihtyvyyden kanssa. Koulussa ilmenevä tyytyväisyys omia koulutehtäviä ja saavutuksia kohtaan on kouluviihtyvyyteen liittyvä tekijä, joka omalta osaltaan lisää yksilön viihtyvyyttä.

Koulu

Sitä monet vihaavansa väittää,
monet eivät kuitenkaan
totta puhu sanoessaan:
taas siihen tylsään mälsään kouluun
kärsimään ikävää,
järsimään kynsiään.
Monet koulua kaipaa aivan,
sanoo:
sinne meno maksaa vaivan.

(Leino 1985, 18)

4. KOULUVIIHTYVYYSTUTKIMUKSIA

4.1 Aikaisempien tutkimusten näkökulmia

Viihtyvyystudkimukset eivät ole menettäneet merkitystään 1990-luvulla, vaan oikeastaan niitä tarvittaisiin paljon enemmän. Lisääntyvänä vapaa-aikana, niin aikuisilla kuin lapsillakin, on melkoinen valinnanvapaus tehdä ja harrastaa toivomia asioita. Koulussa noudatetaan määräaikoja, jokaisen oppilaan oletetaan toimivan ja käyttäytyvän kyselemättä sovittujen sääntöjen ja tapojen mukaan.

Jo 1970-luvulla aloitetut oppilaiden kouluviihtyvyystudkimukset ovat niin Suomessa, kuin muissakin Pohjoismaissa, antaneet tähän mennessä hyvin samansuuntaisia tuloksia. Yleisluonteisiin viihtyvyyttä koskeviin kysymyksiin annettujen vastausten perusteella enemmistö oppilaista viihtyy hyvin ja vain pieni vähemmistö kokee selvää viihtymättömyyttä. Viihtyvyys vähenee kuitenkin yläasteelle tullessa: yläasteen oppilaat viihtyvät huonommin kuin ala-asteen ja ylimmän vuosiluokan oppilaat yleensä kaikkein heikoimmin. Tytöt viihtyvät poikia paremmin ja kaikkein selvimmin hyvin menestyvät oppilaat viihtyvät koulussa paremmin kuin huonosti menestyvät. (Kääriäinen, Laaksonen & Wiegand 1992, 34)

(Husèn 1973) tähdentää, että maiden välisiä eroja on asenne- mittauksissa tulkittava varovasti. Kulttuuritausta aiheuttaa sen, että sama vastaus samaan kysymykseen voi merkitä erilaista asennetta eri maissa (Hannus-Gullmets 1984, 7).

Hannus-Gullmets (1984) muistuttaa, että kansainvälinen IEA-nimellä tunnettu, 1970-luvun alussa tehty tutkimus koulumotiivaatiosta herätti aikoinaan keskustelua ja ihmetytti monia. Mukana oli kolme ikäryhmää eri maanosista: 10-vuotiaat, 14-

vuotiaat ja lukion viimeisen luokan oppilaat. Kyselyn tulokset antoivat ensi näkemältä melko kielteisen kuvan niin Suomen, kuin eräiden muidenkin teollisuusmaiden koululaisten viihtyvyydestä. Tosin suomalaisten samaten kuin ruotsalaisten tulokset olivat koulumotivaatioasteikolla keskimääräistä parempia. Tuloksia arvioitaessa on tuotukin esiin, ettei asteikko voi olla vertailukelpoinen hyvin eri tyyppisiä maita rinnastettaessa. Jos suomalainen ja ruotsalainen koululainen vastasivat kielteisesti väittämään "Viihdyn koulussa joka suhteessa", vastaus voitaisiin tulkita myös kriittisen ajattelun osoitukseksi. (Kääriäinen ym. 1992, 35)

Vertaillessaan kahden tutkimuksen aineistoa, 10-vuotiaiden ja

14-vuotiaiden suhtautumisesta koulunkäyntiin, Mitchell (1980, 30) on päätenyt samansuuntaisiin ajatuksiin: Koulu näyttävä olevan 10-vuotiaalle sosiaalisempi ja kokonaisvaltaisempi viihtymisympäristö kuin 14-vuotiaalle, jotka suhtautuvat kouluun "tulevaisuuden instrumenttina" (ts. koulusta on hyötyä ja se auttaa hyvään ammattiin) ja "välttämättömänä pahana". Myös suhde opettajaan oli 10-vuotiaalle Mitchellin mukaan tärkeämpi.

Nash`n Yhdysvalloissa tekemien tutkimusten mukaan opettajan on kyettävä ylläpitämään järjestystä. Hyvin käyttäytyvien oppilaiden mielestä opettajan tulisi pitää äänekkäät oppilaat hiljaisina säilyttääkseen työrauhan. Osittain myös äänekkäät oppilaat olivat tästä asiasta samaa mieltä. Oppilaat jopa syyttivät opettajia siitä, että nämä ovat "pehmoja", eivätkä pysty ylläpitämään järjestystä. Oppilaat myöskin odottivat opettajansa opettavan heille täsmällisiä ja hyvin rajattuja aiheita. Parhaana pidettiin hyvin määriteltyjä opitunteja, joista jäi tunne, että on oppinut jotain. (Cohen & Manion 1981, 143)

Edelleen tutkimustuloksen mukaan ihanneopettajan pitäisi olla ymmärtäväinen, kärsivällinen ja hänen pitäisi rohkaista ja antaa tunnustusta aina, kun mahdollista. Hänen pitäisi kuun-

nella oppilaitaan ja antaa oppilailleen mahdollisuus puhua. Näyttää siltä, että ala-asteen oppilaat ovat tyytyväisempi koulunkäyntiin kuin yläasteen oppilaat. Jälkimmäiset tulevat yhä lisääntyvässä määrin tyytymättömimmiksi, ja jopa hyvin menestyvät oppilaat ovat pääsääntöisesti yhä kriittisempiä yläaste aikaisiin kokemuksiinsa kuin huonosti menestyneet.

Oppilaiden mielipiteitä koulusta ja koulunkäynnistä kuvannee Blishenin tutkimus, jossa oppilaita ohjattiin kirjoittamaan kirjoitelmat aiheesta; Koulu, josta pidän. Blishenin mukaan oppilaat vaativat kouluihin uudenlaista järjestystä. Monet oppilaat turvautuivat ala-aste kokemuksiinsa vertaillen niitä yläaste kokemuksiinsa. Yhteenvetona tuntemuksesta voisi olla 13-vuotiaan kommentti. "Tällä hetkellä pääasiallinen ero ala- ja yläasteen välillä on, että ala-aste on mukava ja yläaste on ehdottoman kammottava ja tylsä". (Cohen ym. 1981, 135)

Herlinin mukaan kouluviihtyvyys näyttää olevan parempi syyslukukaudella kuin kevätlukukaudella. Kysymykseen "Mitä pidät koulunkäynnistä?" vastasi suurempi osa 7- ja 8-luokkalaisista sen olevan syksyllä hauskeempaa kuin keväällä. (Hannus-Gullmets 1984, 5)

Oppilaiden viihtyvyydellä on useissa tutkimuksissa todettu olevan yhteyttä sosiaaliseen taustaan. Huonosti viihtyvät sekä koulupinnarit ja koulunsa keskeyttäneet ovat lähtöisin alemmista sosiaaliryhmistä, heidän ympäristönsä kannustaa vähemmän opintoihin ja he suuntautuvat ammatteihin, joiden status on matala (Hannus-Gullmets 1984, 24).

Miksi ikävä on ikävämpää kuin mukava on mukavaa? Ihmiset suhtautuvat positiivisiin ja negatiivisiin ilmiöihin epäsymmetrisesti. Esimerkiksi ympäristöön kohdistuvat odotukset ovat yleensä positiivisia, eivät negatiivisia. Toiseksi, positiiviset ärsykkeet, aikaansaavat maltillisia reaktioita, kun taas intensiteetiltään samantasoiset, mutta negatiiviset ärsykkeet synnyttävät voimakkaita ja äärimmäisiä reaktioita. Myönteiset

asiat koetaan luonnollisina, vasta kielteiset asiat herättävät mielipiteitä. (Lindeman & Mäkelä 1994, 122)

Aikaisempien tutkimusten kouluviihtyvyyteen kytkeytyviä tekijöitä ovat olleet muut oppilaat, luokan ilmapiiri, oppiaineet ja niissä menestyminen, opettaja, vapaa-aika koulussa (välitunnit, kerhot), koulumatka, koulunkäynnin puitteet ja kouluruokailu. Koululaisten terveydentilaa ja terveystottumuksia on perinteisesti tutkittu sairauksien ennaltaehkäisyntressistä käsin. Ensimmäisen kerran Maailman Terveysjärjestön (WHO) koordinoimassa kansainvälisessä koululaistutkimuksessa 1994 terveys ja hyvinvointi nähtiin myös merkittävänä oppimisen ja koulutyöskentelyn edellytyksenä. Terveyttä edistävä oppimisympäristö vahvistaa oppilaiden terveysvoimavaroja, jotka vuorostaan luovat edellytyksiä hyvälle työvireisyydelle ja laadukkaille oppimistuloksille.

4.2 WHO-Koululaistutkimus 1994

Keväällä 1994 haastateltiin WHO-Koululaistutkimuksessa noin 6000 peruskoulun oppilasta Suomessa ja lähes 100 000 koululaista 22 Euroopan maassa ja Kanadassa. Kansainvälisessä koululaistutkimuksessa verrattiin ensimmäisen kerran keskenään 22:n Euroopan maan ja Kanadan koululaisten elämäntyyliä. Suomalaisista oli vertailussa mukana 11-, 13- ja 15 -vuotiaat oppilaat.

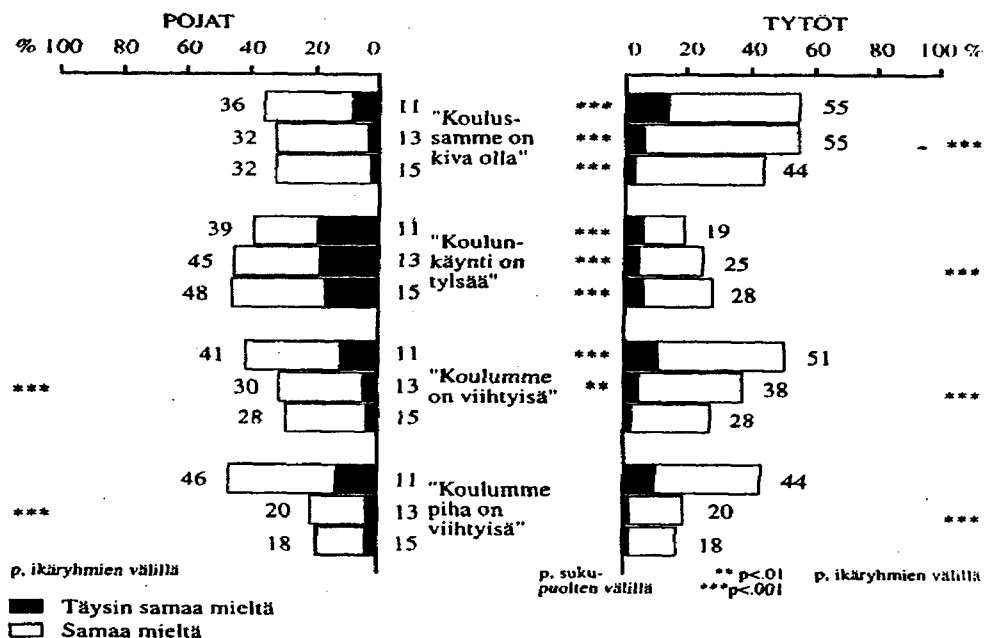
Suomen osalta lähes 2/3 tutkimukseen osallistuneista oppilasta ilmoitti pitävänsä koulunkäynnistä ainakin melko paljon (Taulukko 1). Keskimäärin 40% nuorista oli sitä mieltä, että koulussa oli "kiva olla." (Kuvio 1). Kolmasosa koululaisista ilmoitti pitävänsä koulunkäyntiä tylsänä. On merkille pantavaa, että mitä negatiivisemmat oppilaiden koulukokemukset olivat, sitä huonommaksi he terveytensä tunsivat. Oppilaiden koulumenestys korreloi heidän kokemaansa terveyteen sekä kokemuksiin työympäristöstä. (Liinamaa & Kannas 1995, 110,127)

Taulukko 1. Oppilaiden mielipide koulunkäynnistä iän ja sukupuolen mukaan.

	POJAT			TYTÖT		
	11 v %	13 v %	15 v %	11 v %	13 v %	15 v %
Pitää koulunkäynnistä						
hyvin paljon	9	4	3	14	8	6
melko paljon	52	47	46	63	62	56
ei pidä kovin paljon	30	41	42	21	28	35
ei pidä lainkaan	9	8	9	2	2	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
(N)	(862)	(622)	(571)	(830)	(646)	(614)
p (ikätasojen välillä)		***			***	
p (sukupuolten välillä)	***	***	***			

*** p < .001.

WHO-Koululaistutkimuksessa kouluviihtyvyyden selvittäminen muodosti tutkimuksen osa-alueen, jolloin oppilaiden viihtyvyyttä tai viihtymättömyyttä on tutkittu yksinkertaisin kysymyksin, esim. miten he suhtautuvat koulunkäyntiin sekä "kivan olon" kokeminen. WHO-Koululaistutkimuksen koulunkäyntiin liittyvät kysymykset (ks. kyselylomake liite 1.). Kouluviihtyvyyden kriteerit WHO:n tutkimuksessa ovat: Opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus, koulutyöhön vaikuttaminen, "kivan olon" kokeminen, koulun viihtyisyys, arvostuksen kokeminen, koulutyön kuormittavuus, turvallisuuden tunne, koulumenestys.

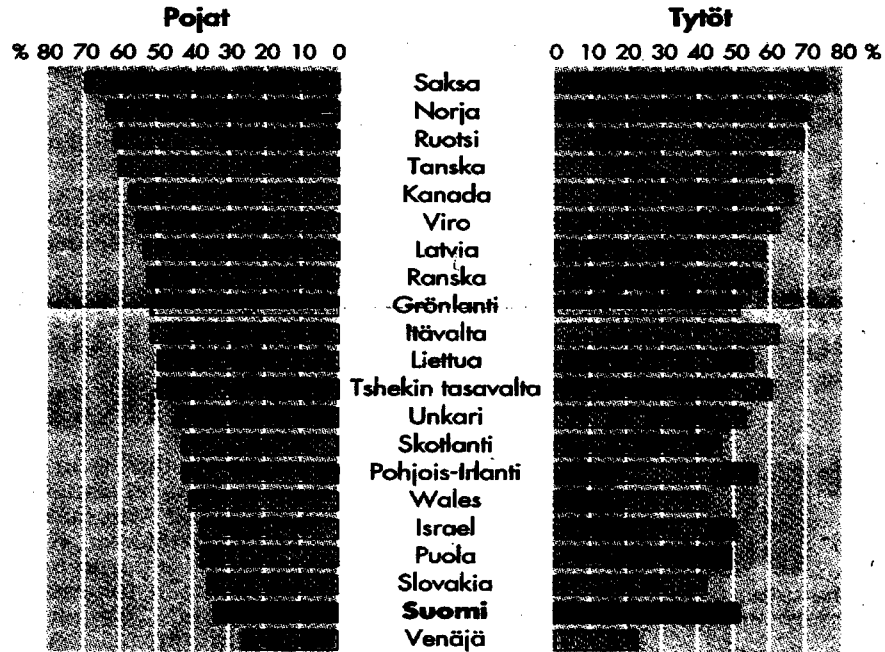

Kuvio 1. Oppilaiden mielipiteitä koulunkäynnistä ja oman koulun viihtyisyydestä iän ja sukupuolen mukaan.

Koulunkäynnistä pitäminen kuvaa yleistä suhtautumista kouluun ja oman koulun kivaksi kokeminen kuvaa koulukohtaista asennoitumista. Valtaosa lähes kaikkien vertailumaiden 11-15 -vuotiaista nuorista piti koulunkäynnistä melko paljon tai hyvin paljon. Koulunkäyntiin suhtautumisessa ilmeni huomattavia maiden välisiä eroja erityisesti pojilla.

Kaikkia vertailumaita yhdisti se, että nuorin ikäryhmä piti koulunkäynnistä eniten. Sukupuoli vaikutti koulukokemukseen

erityisesti Suomessa, sillä suomalaiset tytöt viihtyivät kou-
lussa monilla eri indikaattoreilla mitattuna paremmin kuin
pojat. Maiden välisessä vertailussa suurimmat sukupuolien
väliset erot koulunkäynnistä pitämisestä (kaikki ikäryhmät
yhdessä) olivatkin juuri Suomessa. Sukupuolten väliset erot
eivät olleet kuitenkaan kaikissa maissa yhtä selkeät kuin
Suomessa, tai ne olivat jopa päinvastaiset.

Kuvio 2. Koulussamme on "kiva olla" väittämästä samaa mieltä olevien 11 - 15 vuotiaiden oppilaiden ikävakioidut osuudet maan/alueen ja sukupuolen mukaan.

Liinamaan ja Kannaksen (1995, 110) mukaan positiivisemmän kuvan viihtymisestä antoivat oppilaiden kokemukset suhteistaan luokkatovereihinsa. Koulussa viihtyminen tai koulunkäynnistä pitäminen ei näyttäisi olevan yksiselitteinen asia, koska kolmasosa nuorista valitsi asenneväittämiin vastausvaihtoehdon "en osaa sanoa". Lisäksi nuorten joukossa oli runsaasti niitä, jotka eivät osanneet sanoa mielipidettään kouluviihtyvyyttä koskevista väitteistä. Tytöt ilmoitti viihtyvänsä koulussa selvästi poikia paremmin ja nuoremmat oppilaat viihtyivät paremmin kuin vanhemmat. Ala-asteen oppilaat arvioivat

koulunsa ja koulupihansa selvästi yleisemmin viihtyisäksi kuin yläasteen oppilaat.

Koulussa on kaikilla oppilailla sekä mieluisia että vastenmielisiä asioita ja kokemuksia, eikä esimerkiksi koulunkäynnistä pitäminen yleisenä arvioina kerro riittävästi kouluviihtyvyydestä tai koulun viihtyisyydestä. Tutkimustuloksen mukaan vain noin joka kolmas oppilas piti kouluansa viihtyisänä ja alle 30 % piti koulunsa pihaa viihtyisänä. (Liinamaa & Kannas 1995, 110-111) (ks. Kuvio 1)

5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

5.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoitus on analysoida Suomen lehdistön tapaa informoida WHO-Koululaistutkimuksen tuloksia lukijakunnalleen. Myynnin ja huomion herättämisen näkökulmasta voidaan tarkastella lehtien otsikointia sekä asiaa koskevia keskeisiä teemoja ja niiden välisiä eroja. Ja arvioida sitä, onko lehtien teksti koululaistutkimuksesta enemmän human interest-tyyppistä materiaalia (esimerkkejä oppilaiden kokemuksista ja kuvauksia itse oppitunneista) vai useille lehdistille tyypillistä emotionaalista, suuriin kuviin ja otsikoihin perustuvaa käsittelytapaa?

Tutkimuksen viitekehys vaikuttaa aina metodisiin ratkaisuihin kirjoittaa Alasuutari (1989, 35). Hän kirjoittaa edelleen, että nykydekkareissa ratkaisua vaativana ongelmana on pikemminkin murhajan motiivi ja persoonallisuusrakenne, kuin hänen henkilööllisyytensä. Esimerkkinä hän mainitsee Matti Yrjänä Joensuun rikosromaanit: niiden etsivähahmo Harjunpää etsii rikosten syytä kotioloista ja kasvuolosuhteista. "Mistä tulevat nämä lapset, jotka eivät loppujen lopuksi ole muuta kuin miksi heidät on tehty", hän toteaa teoksessa Harjunpää ja poliisin poika. Ei voida kieltää, etteikö kotiolut ja kasvuolosuhteet paljolti selittäne myöskin lapsen terveyttä, yleistä hyvinvointia ja koulussa viihtymistä.

Sanomalehtiutinen periytyy tarinasta, jolle on ominaista juonellisuus, sankarit ja rosvot, alku ja loppu. Ominaisuuksiin kuuluvat myös dramaattiset käänteet ja esimerkit tutusta ympäristöstä. (McQuoil 1987, 206)

Modernin uutisen perustunnusmerkit ovat faktuaalisuus ja aktuaalisuus (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 52). Vaikka uutisen muoto, sisältö, esittämistapa ja esittämistä on

muuttunut, siinä on edelleen entisajan fiktiiviselle tarinalle ominaisia elementejä, draamallisia käänteitä, jotka kiinnostavat ihmisiä, ja jolla uutinen "myydään" kuluttajille.

Nykyaikainen länsimainen joukkoviestintäkäytäntö, alan tutkimus ja käytännön työn ohjeet asettavat uutiselle ajankohtaisuuden ja todellisuutta kuvaavien tietojen välittämisen lisäksi muitakin vaatimuksia. Uutisen on oltava myös objektiivinen.

Suomen sanomalehtimiesten neljässä ensimmäisessä ohjeessa annetaan neuvoja oikeiden tietojen välittämisestä. Neuvoja voi pitää objektiivisen tiedon tuottamiseen tähtäävinä ohjeina, vaikka objektiivisuus sanaa ei mainita. Uutinen on kertakäyttöhyödyke, jolta vaaditaan paljon ja joka tehdään dead line mielessä.

Hemäus ja Tervonen (1980, 115) tähdentävät uutisen vastuullista tehtävää ihmisen maailmankuvan muovaajana näin:

1. Utisten tarjonta on suuri.
2. Utisten kulutus on suuri.
3. Utiset koskevat usein sellaisia tapahtumia ja ilmiöitä, joista ihmisen on työläs saada tietoa muualta kuin joukkotiedotuksesta.
4. Ihmiset suhtautuvat uutisiin varsin luottavaisesti."

Laatujournalismi on kaiken kaikkiaan muutakin, kuin jokaisen palstan lukijamääränumeroita. Se on myös vastuuta kansakunnan tiedontasosta ja kulttuurista.

Erkki Lehtola (1987, 22) kuvailee uutisilmiön tuottamaa uutista seuraavasti:

Toistaiseksi avainsana on kuitenkin draama. Siihen tulee paljon muutakin kuin "tietoa tai informaatiota". Se liikahuttaa

tunteita. Koska kaikkia draaman vaiheita ei voida ennakoida, katsojat kuvittelevat katsomalla todellisuutta kuin katastrofielokuvaa. Mitä tapahtuu seuraavaksi? Mitä uutta tuorein uutislähetys tarjoaa?

Painetulla viestinnällä, päivälehtijournalismilla on entistä vastuullisempi tehtävä huolehtia vakavasta tiedonvälityksestä, joka syventyy ja syventää, taustoittaa, suhteuttaa ja arvottaa tapahtumat, puheet ja ilmiöt jotenkin yhteen todellisuuden kanssa. Suomessa tuskin enää on muuta suurlevikkistä kulttuurin tapahtumien ja ilmiöiden tiedottajaa, kuin parhaat sanomalehdet. Vaikuttamisen problematiikka muodostuu tavasta, jolla toimittaja muokkaa mielipiteitä, tahtoa, mielikuvia ja ideologiaa. Varmasti myös koulutodellisuus tulee lehdistön kautta uudelleen koteihin, jolloin koko kasvatustoiminta on muokattu uudeksi. Voidaankin sanoa, että lehdistöllä on "vallan kahva".

Sanomalehdet kirjoittavat vähän kasvatukseen liittyvistä asioista. Tällaiseen johtopäätökseen on tultu Lapin ja Oulun yliopistojen yhteishankkeena tehdyssä tutkimuksessa, jonka kohteena oli kolmen sanomalehden sisältö vuoden ajalta. Kasvatukseen liittyviä aiheita käsiteltiin noin kolmessa prosentissa kaikista jutuista, ilmenee alustavista tuloksista (Etelä-Suomen Sanomat 16. 11.1995).

Lehtien vähäinen kasvatuseriäiden käsittely ilmentää "ankarasti tulkittuna lähinnä asiakaspiittaamattomuutta". Ilmeisesti aihepiiriä ei pidetä toimituksessa kiinnostavana.

5.2 Tutkimusongelmat

Viestinnässä on nopeudesta, iskevyydestä, lyhytsanaisuudesta tullut keskeinen kilpailukeino, laadun ja luotettavuuden kustannuksella. Ihmisillä ei ole aikaa keskittyä mihinkään. Journalismin syvyys ei myy. Televisioruutukin pysäyttää katsojan vain, jos siellä tapahtuu jotakin jännittävää tai hauskaa. Kamera vastaa odotuksiin ja pyydystää uutisiin värikkyyttä, kuoleman ja vaaran tunnetta, väkivaltaa, kauhisteltavaa tai silkkaa tekohaussia. Konflikti on aina uutinen, opetetaan lehdistöopissa. Siispä etsitään konflikteja. Liitetään siihen human interest, inhimillinen kiinnostavuus, niin saadaan huippu-uutinen: ihmisten välinen konflikti. Tutkimusongelmat tähän tutkimukseen ovat syntyneet pääasiallisesti edellä olevien ajatusten ja hypoteesien pohjalta.

Pääongelmat:

1. Millainen oli sanomalehtien välittämä kuva tutkimuksesta? (tutkimus käsitteli kolmea koulun todellisuuteen kiinteästi liittyvää kokonaisuutta: koululaisten kokemaa terveyttä, hyvinvointia ja viihtyvyyttä)
2. Missä määrin eri osioita painotettiin ja haluttiinko tuloksia dramatisoida, vai oliko kirjoittelu ympäriryöreää liturgiakieltä, joka sallii monenlaiset tulkinnat?
3. Esiintyikö syytöksiä vai haluttiinko tuloksia selvittää yhteiskunnallisilla ja kulttuurieroista johtuvilla seikoilla?
4. Kenen ääni uutisessa pääsi esille: tutkijan, koululaisten, opettajien, vanhempien, viranomaisten, toimittajien?
5. Esiintyikö kirjoittelussa yhteneviä piirteitä, ja jos, niin millaisia?
6. Minkälaisen julkaisu-arvon ko. tutkimustulos on saanut lehdissä?

6. LEHTIARTIKKELIEN SISÄLLÖNANALYYSI

Medioiden sisällönanalyysissä tarkkan erittelyn kohteeksi otettiin valtakunnallisista lehdistä Helsingin Sanomat ja maakunnallisista sanomalehdistä Turun Sanomat, Aamulehti, Kaleva, Keski-suomalainen, Savon Sanomat, Pohjalainen, Ilkka, Satakunnan Kansa, Etelä-Suomen Sanomat, Karjalainen, Etelä-Saimaa, Lapin Kansa, Pohjolan Sanomat Kouvolan Sanomat, Keskipohjanmaa ja Kymen Sanomat. (Taulukko 2.) Tutkimusmateriaali sisältää uutiset, kolumnit ja pääkirjoitukset vain yleisönosastokirjoitukset on jätetty pois.

Taulukko 2. Päivälehtien levikki (1993) ja poliittinen sitoutuminen. (Ilmoitushinnasto 1993, Levikintarkustus Oy. Hki)

lehti	painopaikka	pol. sit.	levikki
Helsingin Sanomat	Helsinki	sit.	480 866
Turun Sanomat	Turku	sit.	250 000
Aamulehti	Tampere	sit.	135 000
Kaleva	Oulu	sit.	97 149
Keski-suomalainen	Jyväskylä	sit.	80 600
Savon Sanomat	Kuopio	sit.	77 012
Pohjalainen	Vaasa	sit.	64 350
Ilkka	Seinäjoki	kesk.	56 043
Satakunnan Kansa	Pori	sit.	59 255
Etelä- Suomen Sanomat	Lahti	sit.	66 074
Karjalainen	Joensuu	kok.	53 479
Etelä-Saimaa	Lappeenranta	sit.	46 000
Lapin Kansa	Rovaniemi	sit.	43 121
Pohjolan Sanomat	Kemi	kesk.	37 881
Kouvolan Sanomat	Kouvola	sit.	33 622
Keskipohjanmaa	Kokkola	sit.	32 941
Kymen Sanomat	Kotka	sit.	31 401

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytetään ns. nurin käännettyä sisällön erittelyä. Uutisista tehdään päätelmiä sisällön perusteella. Nurin käännettyllä sisällön erittelyllä tarkoitetaan tässä sitä, että tapahtumat ja taustat on rakennettu todellisuuden kuvauksista. Todellisuus rakennetaan tutkimustuloksien ja asiantuntijalausuntojen perusteella. Näin saatua todellisuutta verrataan lehtien välittämään todellisuuteen. Virallisena lähteenä toimittajilla on ollut käytettävänä teos: Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys (toim.) Lasse Kannas. Opetushallitus 1995.

Käsillä oleva tutkimus tarkastelee monia oppilaan hyvinvointia koskevia osa-alueita. Tulokset antavat aihetta monenlaisiin pohdintoihin. Eräiltä osin ne ovat tyydyttäviä, mutta osin myös masentavia. Kysymys on lähinnä siitä, millainen kuvitelma lukijalla on ollut tai mihin verrataan. (Kannas 1995, 5)

Tiedotusvälineiden sisältöä analysoidaan sekä makro- että mikrotasolla. Makrotasolla eritellään määrällisesti tutkimuksesta esiin nostettuja teemoja, sekä keskeisiä viihtymättömyyden syitä, syyllisiä ja sankareita koskevia argumentteja. Tällainen analyysi mahdollistaa eri sanomalehtien keskinäisen vertailun. Määrälliseen sisällönanalyysiin otettiin 22 lehtiartikkelia. Määrällisen erittelyn pääpaino on lehtien kirjoitetun tekstin analysoinnissa. Lehtikuvia tarkasteltiin vain karkeasti. Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys teemaa tarkasteltiin tarkemmin ko. sanomalehtien 1.10. - 31.11.1995 ilmestyneistä numeroista.

Laadullinen sisällönanalyysi tarkentaa ja havainnollistaa määrällisen erittelyn tuloksia. Mikrotason analyysissä ei pyritä määrällisiin vertailuihin, tarkastelun kohteeksi otetaan yksittäisiä juttuja ja juttukatkelmia. Tarkastelun teoreettisena taustana on konstruktivistinen ajattelu, jossa journalistisia tekstejä ei tarkastella ensisijaisesti tiedon siirtona, vaan erilaisia tulkintoja mahdollistavina merkeinä, kielen rakenteina ja diskursseina. Merkitysten raken-

tumisen kannalta journalistiset tekstit ja niiden tulkinnalliset kontekstit ovat yhtä tärkeitä. Laadullinen analyysi on journalististen tekstien ns. lähilukua, mediasisältöjen kuvailua, sekä journalismin esitystavan ja retoriikan erittelyä. Teoreettinen vertailu ei pyri olemaan tyhjentävä, vaan pikemminkin keskustelua herättävä.

Tekstien pikkutarkalla erittelyllä pyritään löytämään artikkeleista huomaamattomia tai piilossa olevia merkityspotentiaaleja ja pohtimaan, millaisia tulkintoja niistä suomalaisessa vastaanottokontekstissä voi syntyä. Esitettävät tulkinnat ovat tutkielman tekijän omia tulkintoja; on luonnollista, että todellisuudessa lukijoitten tulkinnat ovat olleet hyvin monenlaisia ja joissakin tapauksissa ehkä vastakkaisiakin tutkimuksen tekijän tulkintojen kanssa.

Tulkinnat eivät kuitenkaan ole samalla tavalla subjektiivisiä, kuin kenen tahansa kansalaisen satunnaiset tulkinnat. Omat tulkintani perustuvat yksityiskohtaisempaan tekstin kontekstin erittelyyn, ja menettelyn perusteet ja kohteena olevat tekstit on esitetty siten, että lukija voi arvioida tulkintojen pätevyyttä. Tällaisessa laadullisessa tarkastelussa on mahdollista nostaa esiin sellaisia merkityksiä, jotka eivät paljastu toimittajan ammattikäytännöstä, tai yleisön jokapäiväisestä "arkiluennasta" käsin.

7. YLEISKUVA KOULUVIIHTYVYYDEN MEDIAKÄSITTELYSTÄ

Seitsemäntoista sanomalehden kahdenkymmenen kahden uutisar-tikkelin tarkastelu osoitti, että uutisissa ei pyritä tahal-lisesti esittämään vääriä tietoja. Epätarkkuuksia sen sijaan esiintyy. Todenmukaisuuteen vaikuttaa myös se, mitä jätetään kertomatta. Kaikissa artikkeleissa ehdottomaksi ykkösuuti-seksi nousee kouluviihtyvyys ja siihen liittyvien syiden pohdinta, terveyden ja hyvinvoinnin jäädessä lähes kokonaan käsittelemättä. Ja vaikka tutkimusasetelman kannalta terveys ja hyvinvointi muodostivat tärkeän osan ja varsinkin kun, tutkimuksessa oltiin erityisen kiinnostuneita mm. siitä, onko kouluviihtyvyydellä yhteyttä oppilaiden terveydentilaan ja terveystottumuksiin ja päinvastoin. Hypoteesina esitettiin, että viihtyisä ja myönteisesti vetovoimainen, sekä oppilaiden tarpeita kunnioittava ja huomioiva koulu on myös terveyttä edistävä koulu. (Kannas, 1995, 9) (Vrt. kyselylomake liite 1.)

Eräänlaista toimitusten keskinäistä fuusioitumista ilmentää se tosiseikka, että toimitukset tyytyivät käyttämään samaa artikkelia lehdissään. Etelä-Saimaa, Karjalainen sekä Savon-, Kymen- ja Pohjolan Sanomat julkaisivat 6. 10. täsmälleen saman tekstin ja kahdessa viimeksi mainitussa oli lisäksi vielä kuva aivan samanlainen. Yleensäkin artikkelitekstien sisällöt toistivat toinen toistaan, samojen asioiden ympärillä, usein jopa samoin sanankääntein. Toimittajien kunnian-himoinen tavoite omasta uutisesta on jäänyt näin toteutu-matta.

On ilmeistä, että toimitukset kopioivat rasurssipuutteensa vuoksi toistensa kirjoituksia tai yksi ja sama toimittaja te-kee free lancer-juttuja useisiin lehtiin samanaikaisesti. Siitä esimerkkinä edellisen lisäksi on se, että Etelä-Suomen Sanomat (6.10.) ja Pohjalainen (13.10.) käyttivät myös tätä ko. tekstiä vain väliotsikoita muuttaen. Tämä kuvanee myös toisaalta toimittajien asiantuntemattomuutta, ja sitä, että

kasvatusalan aiheet eivät yksinkertaisesti kiinnosta toimitusta.

7.1 Juttujen otsikointi

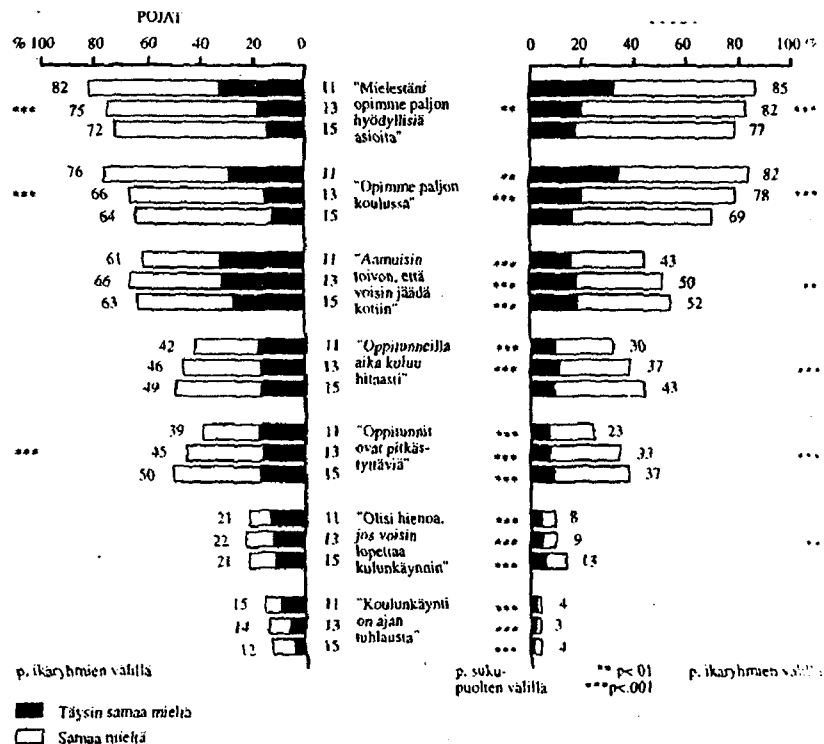
Tutkimuksen julkistamisen jälkeisinä päivinä päivälehdet otsikoivat tutkimusta seuraavasti: 6.10.1995 "Vain venäläisillä on koulussa kurjempaa kuin suomalaisilla" (Helsingin Sanomat), "Suomalainen koulu ei rohkaise itseilmaisuun" (Savon Sanomat 6.10.) ja edelleen 11.10. "Opettajakeskeisyys vähentää suomalaislasten kouluviihdytystä" (Aamulehti), 9.10 "Koulussa ei viihdytä" (Etelä-Suomen Sanomat) ja "Suomalaiset pitävät koulua tylsänä paikkana" (Keskipohjanmaa 15.10).

Näin kirjoittavat lehdet, vaikka WHO-Koululaistutkimuksen mukaan vain kolmasosa koululaisista ilmoitti pitävänsä koulunkäyntiä tylsänä. Oppilaat olivat hyvin yleisesti sitä mieltä, että koulunkäynti on hyödyllistä ja että koulussa oppii paljon. 4/5:n mielestä koulussa oppii paljon hyödyllisiä asioita ja lähes 2/3 tutkimukseen osallistuneista oppilaista ilmoitti pitävänsä koulunkäynnistä melko paljon. Nuorempien oppilaiden mielipiteet olivat vanhempia oppilaita positiivisempia. Vain noin joka seitsemännön tytön ja joka neljännen pojan mielestä koulunkäynti oli ajantuhlausta. (Kuvio 3). Nämä kysymykset kuvaavat yleistä koulunkäynnin arvostusta ja tulokset osoittavat selkeästi, että nuoret arvostavat koulutusta (Liinamaa & Kannas, 1995, 113).

Mitä tapahtuu silloin, kun tähän keskusteluun liittyi Helsingin Sanomissa julkaistu kirjoitus, jonka otsikko on "Koulu on kidutusammio, tehdas, muurahaispesä" (Helsingin Sanomat 17.10). Tällainen otsikointi jättää tilaa arveluttaville tulkinnoille ja etenkin, kun artikkeli käsittelee täysin eri tutkimusta. Tutkimusta, jossa tutkijat ovat kiertäneet kouluissa ja pyytäneet täydentämään lauseen: "Koulu on kuin "Ironia ja hulvaton huumori keventävät satoa: ... "ihan pelle mesta" kirjoittaa lehti artikkelissaan.

Utinen kauhistutti ilmeisesti monia. Opettaja-lehdessä 1/96 esitelty tutkimus opettajien mielipiteistä taas osoitti, että ammattikunnalla on varsin positiivinen kuva oppilaiden koulu-viihtyvyydestä. Valtaosa opettajista ei pidä kuvaa huonosta kouluviihtyvyydestä oikeana.

Tämä oli varmasti alkusysäys kouluviihtyvyysskirjoittelulle lehdistössä. Keskustelu alkoi WHO-Koululaistutkimuksen tuloksesta, jonka mukaan suomalaiset nuoret viihtyvät koulussa huonommin kuin nuoret useimmissa muissa tutkimuksessa mukana olevissa maissa. On totta, että tämän suuntaisia tuloksia on saatu nyt ja aikaisemmissakin tutkimuksissa (mm. Husèn 1973), mutta asioita ei ehkä voi näin suoraviivaisesti yleistää, koska tutkimustulos kertoo myös paljon koulunkäyntiin liittyvistä myönteisistä asioista.

Kuvio 3. Oppilaiden koulutyöhön liittyviä asenteita iän ja sukupuolen mukaan.

Tuntuu siltä, että tutkimustulosta haluttiin tarkastella vain sen indikaattorien mukaan, missä huono tulos oli selvimmin

nähtävissä tai mikä osio haluttiin sellaisena nähdä, muiden osioiden jäädessä varjoon. Esimerkiksi koulupihan - ja luokahuoneiden viihtyisyys kouluviihtyvyystekijänä olisi mielestäni asia, josta voitaisiin kirjoitella lehtien sivuilla enemmänkin. Mutta tietoisesti ei haluttu puuttua kriittisesti tähän viihtyvyystekijään, vaikka tiedetäänkin, että tällä alueella olisi parantamisen varaa. Tutkimustulos osoittaa, että alle 30% pitää koulunsa pihaa viihtyisänä, silti vain pienimmät päivälehdet uutisoivat kouluympäristön viihtyisyydestä. *"Koulun viihtyisyydestä ei annettu kovinkaan hyviä arvoja."* (Etelä-Saimaa 6.10.) *"Vain joka kolmas piti kouluaan ja esimerkiksi koulupihaansa viihtyisänä."* (Etelä-Suomen Sanomat 6.10 ja Lapin Kansa 24.10.)

Yhtä vähäinen määrä pohtii koululaisten kokemaa terveyttä, jolla kiistämättä on vaikutusta kouluviihtymiseen. *"Olemisen sietämätön paino"* otsikoi Savon Sanomat 6.10. ja jatkaa. *("Noin puolet 11-15 -vuotiaista suomalaispojista ja tytöistä vieläkin harvemmat olivat tyytyväisiä omaan painoonsa WHO-Koululaistutkimuksessa.")* *"Alipainoisetkin tytöt pitävät itseään lihavana"* (Karjalainen 6.10.). Lapin Kansa ainoana lehtenä vertaili ruotsinkielisten ja suomenkielisten terveys-tuntemuksia otsikolla *"Ruotsinkieliset nuoret tuntevat olonsa paremmaksi kuin suomenkieliset."*

Kysymysmerkki otsikossa tai tekstissä olevan epävarman väitteen perässä on toimittajan rutiinikeino epävarman asian esittämiseksi. *"Koulussako kurjaa?"* otsikoi Savon Sanomat 7.10. 1995 ja *"Eikö koulu olekaan kivaa?"* Lapin Kansa 24.10. 1995. *"Suomen koulu liian itävaikutteinen?"* otsikoi puolestaan Helsingin Sanomat 6.10. 1995. Nämä ovat tästä tyyppi-esimerkkejä. Kysymysotsikko ei useinkaan ole aito kysymys, vaan retorinen tapa esittää väite.

Juttujen otsikoinnissa ylikorstettiin ja dramatisoitiin tulosta melko näkyvästi. Useimmat lehdet tarkastelevat tulosta kovin yksipuolisesti ja epävarmasti. Koska tiedämme, että viihtyvyys on mielipiteissä ilmauksensa saava tunneperäinen

ilmiö. Tuntemus, joka kuvastaa yksilön sen hetkistä kokonaistilaa myös terveyttä ja hyvinvointia, ja näistä seikoista johtuen viihtyvyyttä on vaikea yksiselitteisesti määritellä ja operationalisoida. Tämän vuoksi yksityinen toimittaja ja laajemmassa mitassa mediakoneisto ovat avainasemassa kirjoittaessaan ihmistieteellisistä tutkimuksista. Vielä pahemmaksi ongelma tulee, jos tutkija ei itse ymmärrä tekemänsä tutkimuksen tulkinnallista perusluonnetta, vaan esittelee tuloksiaan perimmäisinä totuuksina.

Tämä tutkimus toteutettiin Suomen osalta Jyväskylän yliopiston terveystieteen laitoksella. Uusi näkökulma tässä terveyskasvatustutkimuksessa on se, että terveystematiikkaa ja oppilaiden koulukokemuksia ja kouluviihtyvyyttä tarkasteltiin yhdessä integroivan viitekehyksen puitteissa. Terveyskasvatustutkimukselle on tyypillistä terveyden edistämisen kasvatuksellinen näkökulma ja niinpä tuloksia pohditaan terveyttä edistävän koulunpidon suunnasta. (Kannas 1995, 9)

7.2 Juttujen kirjoittajat

Artikkeleissa näyttäisi olevan selvä kahtiajakoisuus. Asiantuntija-artikkelit, joissa pohditaan syvällisemmin koulun ja opetuksen tilaa; arvioidaan "kivan olon" tunteen kulttuurillisia tulkintaeroja mm.seuraavaan tapaan:

"Voi kuitenkin olettaa, että viihtyvyyskin asettuu kovin erilaisiin puitteisiin ja saa erilaisen merkityksen, kun asiaa tiedustellaan Venäjällä tai Ruotsissa. Ei voi olla muistuttamatta siitä 1970-luvulla amerikkalaisten tekemästä tutkimuksesta, jonka tuloksena kaikista maailman ihmisistä amerikkalaisten todettiin olevan maailman onnellisimpia. Ikään kuin onnellisuus tarkoittaisi kaikkialla maailmassa samaa asiaa."
(Suoranta, Aamulehti 26.11. 1995)

Samassa artikkelissa pohditaan myös tutkimusajankohdan epäedullisuutta. *"Median dramatisoimat tulokset alkavat epäilyttää entistä enemmän, kun saadaan tietää, että Suomessa kyselyn tekeminen ajoittui loppukevääseen 1994. Jokainen tietää, kuinka koulussa viihdytään kesän odotuksen kynnyksellä."*

Vaille kritiikkiä ei myöskään ole jäänyt tutkimuksen luonteesta johtuvaa ylitulkintojen korustumisen, jonka tutkimuksessa käytetty "kiva"-sana saattaa mm. aiheuttaa. *"Kun oppilaiden tuli reagoida neljän sanan lauseeseen "Koulussamme on kiva olla", on lauseen sisältö eri medioissa hyvin mutkattomasti yleistetty tarkoittamaan kouluviihtyvyyttä. Eikö viihtyvyys ole sentään paljon kokonaisvaltaisempi tunnetila kuin pelkän "kivan" kokemista?"* kirjoittaa Turun Sanomat lähes koko sivun artikkelissaan. (Hakala, Turun Sanomat 13.10. 1995)

Lähetetyllä kirjoituksella sanomalehdessä tarkoitetaan kirjoitusta, jossa lehti sallii ulkopuolisen esittää näkemyksensä, myös arvostuksensa ja arvostusluontoiset kannanottonsa, kuitenkin yleensä ilman, että lehti itse mitenkään ottaa samalla kantaa asiaan (Hemänus 1975, 40).

Kirjoituksen julkaiseminen riippuu useista tekijöistä. Eräs sellainen on tietenkin sen sisältö: pääsäännön mukaan toimitukset lienevät halukkaampia julkaisemaan lehden kannan ja linjan mukaisia kuin niiden vastaisia kirjoituksia. Julkaisuun vaikuttaa myös kirjoituksen muoto. Varmemmin julkaistuiksi tulevat lyhyet, selkeät ja hyvän kieliäsin omaavat kirjoitukset.

Toisen, suuremman osan tutkimusanalyysistä muodostivat lehden toimittajien hieman profokoivimmat artikkelit, joissa viihtyvyyttä käsitellään yksipuolisesti pysyvänä tilana. Syyspekulaatio on näissä artikkeleissa hyvin keskeisellä sijalla. Koulukiusaaminen sivuutetaan useimmiten vain maininnalla, ettei koulukiusaaminen ole yleisempää meillä kuin muualla tai negatiivissävyydestä yleistäen "*Koulukiusaaminen kaikkien kiusana*" (*Etelä-Saimaa 6.10.*)

Mainittavaa on, että useissa artikkeleissa on kiinnitetty huomiota siihen, että kouluviihtymättömyydestään huolimatta suomalaiset oppilaat ovat huippuluokkaa kansainvälisessä vertailussa tiedollisella tasolla (vrt. esimerkiksi kansainvälinen lukutaitotutkimus 1991).

Hyvin keskeinen uutisoinnin aihe on se, että Venäjällä viihtytään yhtä huonosti kuin Suomessa ja että Suomi on kouluviihtyvyyden takapajula. Suomalaiskoululaisten viihtyvyys asetetaan samalle tasolle Itä-Euroopan maiden kanssa ja samalla arvioidaan hiukan ivallisesti sitä, ettemme olisikaan tässä suhteessa parasta EU- ryhmää.

Jälleen kerran voimme havaita, kuinka esitystavalla voi vaikuttaa uutisen objektiivisuuteen. Tässä tutkimuksessa halut-

tiin selvittää, ottivatko lehdet selvästi kantaa kouluviihtyvyydestä tuloksiin puolesta vai vastaan.

Pääkirjoituksissa lehdellä on oikeus ottaa kantaa asioihin. Pääkirjoituksessa lehti useimmiten esittää omia arvostuksiaan tai arvostusluonteisia kannanottojaan, ei kuitenkaan aina. (Hemänus 1975, 36)

Tutkimuksessa analysoitavista kirjoituksista yli viidesosa on lehden päätoimittajien kirjoituksia. Kirjoittelussa on nähtävissä melko ylimalkainen tuloksien kuvailu. Varsinaista tutkimustulosta ei siis tarkastella kovinkaan syvällisesti. Kun taas viihtymättömyydestä johtuvien syiden pohdinta on hyvin merkittävää. Useimmiten otsikoissa todetaan lakonisesti: "*Koulussako kurjaa?*" (Savon Sanomat 7.10), "*Koulunuiviuteen monta selitystä*" (Kymen Sanomat 9.10).

Erään lehden päätoimittaja mm. kirjoittaa WHO-Koululaistutkimusta koskevassa artikkelissaan seuraavasti:

Kautta aikojenhan suomalaiset ovat marisseet, että koulunkäynti on tylsää, opettajat tyhmiä ja läksyt vastenmielisiä. Mukavimmat koulutunnit ovat aina olleet ruokatunnit ja välitunnit. (Savon Sanomat 7.10)

Näillä muutamilla artikkelinsa alkuosan lauseilla hän on ilmaissut oman kantansa ja asenteensa koulua ja koulunkäyntiä kohtaan, oli varsinainen WHO-Koululaistutkimustulos mikä tahansa.

Samassa artikkelissa kannanotot ja tuloksien syiden selvittely jatkuu seuraavaan tapaan: "*Tämän jälkeen pitäisi selvittää sekin, onko syy suomalaisten huonoon kouluviihtyvyyden koulussa vai itse nuorisossa. Onko siis suomalaisessa koulujärjestelmässä tai opetustavassa jotain joka poikkeaa haitalliseen suuntaan muiden maiden kouluista?*" Tällainen asiointien käsittelytapa osoittaa toimittajalta melkoista mustavalkoisuutta, eikä vähimmässäkään määrin kasvatusasioihin perehtymistä. Tämän jutun negatiivinen ilmiasu vahvistuu to-

teamuksesta, että suomalainen ei viihdy koulussa, mutta ei hän viihdy työpaikallakaan, eikä oikein missään.

On valitettavaa, että näinkin monisäikeinen ja vaikeasti tulkittava tutkimus pääsee toimittajien vapaaseen riepotteluun ja analysointiin. Varsinkin, kun kansainvälisesti laajaa koululaisten elämäntyyliä koskevaa tutkimusta on tutkijoiden taholta tarkasteltu vain muutaman alustavan analyysin perusteella. Ja esimerkiksi kansainvälisiä vertailutietoja esitellään vain kouluviihtyvyyden osalta, mikä pohjautuu hyvin tulokinnanvaraiseen "kivan olon" kokemista kuvaavaan väittämälauseeseen. Asetelma on sinällään toimittajien kannalta herkullinen, koska päästään vertailemaan ja spekuloidaan suomalaista koululaitosta samanaikaisesti, kun suomalaiset halutaan nähdä eurokansalaisina. Tutkijoiden vastuuta "keskeneräisen" tutkimustuloksen julkistamisesta voisi myös oikeutetusti peräänkuuluttaa.

Tutkimuksesta vastaava apulaisprofessori Lasse Kannas itse kirjoittaa tutkimusta käsittelevän teoksensa johdanto-osassa tähän tapaan:

Julkaistun teoksen artikkeleiden tutkimusote on kuvaileva ja kartoittava. Koulukokemusten ja terveystieteiden välisiä yhteyksiä tarkastellaan vain muutaman alustavan analyysin perusteella. Tuloksia pohditaan terveyttä edistävän koulunpidon näkökulmasta. (Kannas 1995, 10)

Media käsittelee artikkeleissaan WHO-Koululaistutkimustulosta hämmästyttävän yksipuolisesti kouluviihtyvyysteeman pohjalta, vaikka näin laaja tutkimus olisi antanut huomattavasti perusteellisemmän kuvan koululaisten elämäntyylistä, asenteista ja tottumuksista. Ja vielä, kun tutkimus toteutettiin terveystieteen laitoksella olisi ollut suotavaa tarkastella myös lehtien sivuilla enemmän koulukokemusten ja terveystieteiden välisiä yhteyksiä. Tutkimuksessa kysyttiin mm. tupakan - ja alkoholin käytöstä, liikunta - ja ruokailutottumuksista, yleisestä terveydentilasta ja koululaisten ystä-

vyyssuhteista sekä koulumenestyksestä. Varmasti myös nämä aiheet olisivat kiinnostaneet suurta yleisöä. Ja luonnollisesti nämä vaikuttavat "kivan olon" tunteeseen.

Kun luemme jotakin tekstiä, muodostamme siitä lukuprosessin myötä eräänlaista tiivistelmää: jotkin seikat jäävät mieleen, toiset unohtuvat saman tien; jotkin herättävät ajatuksia, tunteita, mielikuvia, toiset rekisteröidään ohimennen. Mieleen jäävät seikat eivät liioin aina ole tekstin mukaisia: tulkitsemme tekstiä ennakkotietojemme ja -odotustemme pohjalta ja yhtä hyvin kuin teksti itse, mieleen ehkä jäävät tekstin meissä herättämät assosiaatiot. Tärkeää on lukutavoitteemme, se mitä haemme tekstistä. (Rauste von Wright ym. 1995, 20)

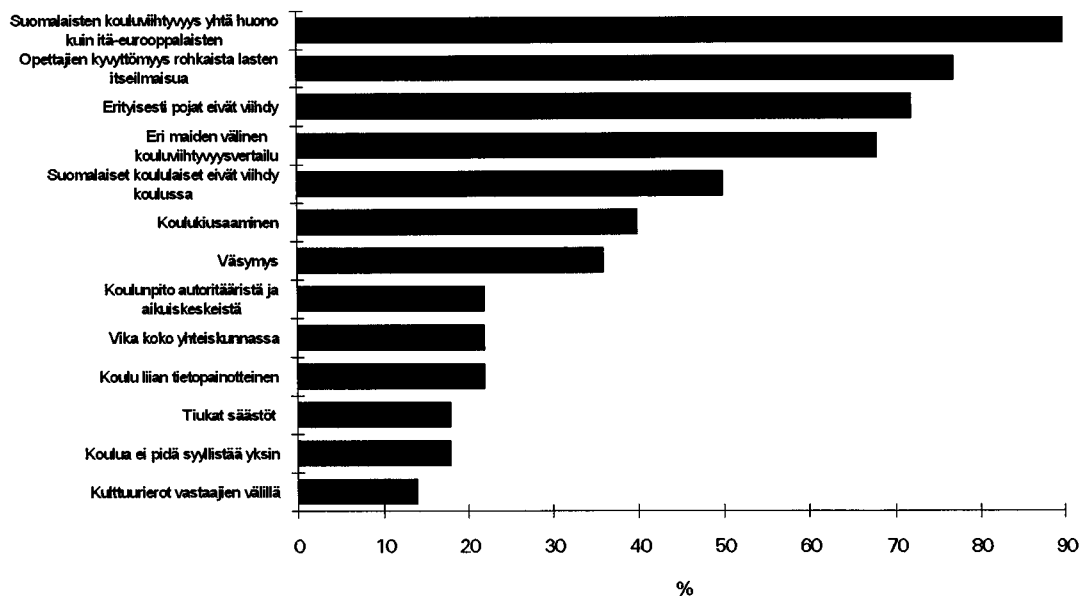
Tätä näkökulmaa vasten ymmärrämme, kuinka suuri vaikutus oikeastaan lehdistöllä on mielipiteiden ja asenteiden muokkajina. Toimittajan aikaisemmat tiedot, asenteet ja ennakkoodotukset ohjaavat häntä lukuprosessin aikana analysoimaan ja tulkitsemaan lukemaansa tekstiä, josta hän sitten toimittajan ominaisuudessa kirjoittaa lehteen. Tekstiä, jota lukija taas lukee ja tulkitsee omien odotustensa pohjalta. Ja kun tiedämme, että yleinen mielipide muokkaa asenteitamme ja ohjaa edelleen lukutavoitteitamme, jotka edelleen ohjaavat sitä, mitä haemme tekstistä, on lehdistöllä meihin lukijoihin suuri vaikutus.

8. KOULUVIIHTYVYYDEN KRITTEERIT JOURNALISMIN TULKITSEMANA

8.1 Uutisoinnin keskeiset teemat

Uutinen aloitettiin miltei aina toteamalla, että vain venäläislapsat viihtyvät opinahjossa huonommin kuin suomalaiset. Kouluviihtyvyydestutkimuksen tulosten selvittely, erityisesti eri maiden välinen vertailu ja syiden pohtiminen oli useita kertoja uutisessa. Varsinaista tutkimustulosta uutisoitiin hyvin ylimalkaisesti. Tutkimuksen omia kouluviihtyvyyteen oleellisesti vaikuttavia kriteerejä käytettiin melko säästeliäästi. Yhdessäkään artikkelissa ei mm. mainittu sitä seikkaa, että tutkimuksen mukaan koulumenestys korreloi voimakkaasti kouluviihtyvyyteen.

Viestinnän keskeisinä teemoina tutkimustuloksen informoinnissa olivat eri maiden välinen tuloksien vertailu, suomalais- ja venäläisoppilaitten koulukielteisyys, erityisesti poikien huono kouluviihtyvyys. (Kuvio 4).

Kuvio 4. Teemojen osuus koko aineistosta 1.10. - 31.11. 1995 (22 lehtijuttua)

Keskeisin teema oli kuitenkin huonon kouluviihtyvyyden syiden pohdinta, koska erillisiksi teemoiksi koodatut koulun tietopainotteisuus, autoritaarisuus ja opettajien kyvyttömyys rohkaista lasten itseilmaisua liittyvät syiden selvittämiseen.

Eri lehdet käsittelivät koululaistutkimusasiaa hyvin yhdenmukaisella tavalla. Keskeiset teemat olivat lähes samat kaikissa tutkituissa artikkeleissa, jopa teemojen jakauma oli hyvin samankaltainen. Lehtien esitystapa noudatti lähes pääsääntöisesti journalistista normaalikäytäntöä, toisinsanoen ensin esitetään huomion kiinnittävä kärjistys, jota sitten tarvittaessa tasapainotetaan. Useimmiten kärjistäminen esitetään profokoivin otsikoin. Artikkelit sisälsivät hyvin paljon syiden pohdintaa ja suomalaista koulukulttuuria ja sen eri ilmentymiä.

Helsingin Sanomat perjantaina 6.10. otsikoi suurin kirjaimin *"Vain venäläislapsilla on koulussa kurjempaa kuin suomalaisilla."* Ja jatkaa edelleen (*"mitä mätää on koulukulttuurissamme, jos suuri osa nuorista pitää koulunkäyntiä ikävänä?"*) edelleen artikkeli jatkuu väliotsikolla, *"Suomessa ja Venäjällä suositaan tuppisuita."* Sen jälkeen HS kirjoittaa, *"opettajat väsyvät jouluun mennessä" "huvittavana yksityiskohtana voi huomioida, että suomalaisilla oppilaille annetaan eniten rangaistuksia juuri loka-marraskuussa opettajien vahvimman stressiaallon aikana."* Sijoittamalla asiat juttuunsa peräkkäin HS rinnastaa nämä kaksi asiaa ja luo mielikuvan, jonka mukaan huono kouluviihtyvyys selittyy paljolti opettajien käyttäytymisellä.

Aamulehti kirjoittaa keskiviikon 11.10. lehdessään dramaattisesti, *"Opettajakeskeisyys vähentää suomalaisten kouluviihtyvyyttä."* *"Opetus elää yhä 1950-lukua"* ja *"Valitaanko "oikeat" ihmiset opettajiksi."* Aivan samalla tavalla kuin edellä pää-

otsikon ja väliotsikoiden rinnastaminen ja asettaminen juttuun peräkkäin luo koulua syyllistäviä mielikuvia.

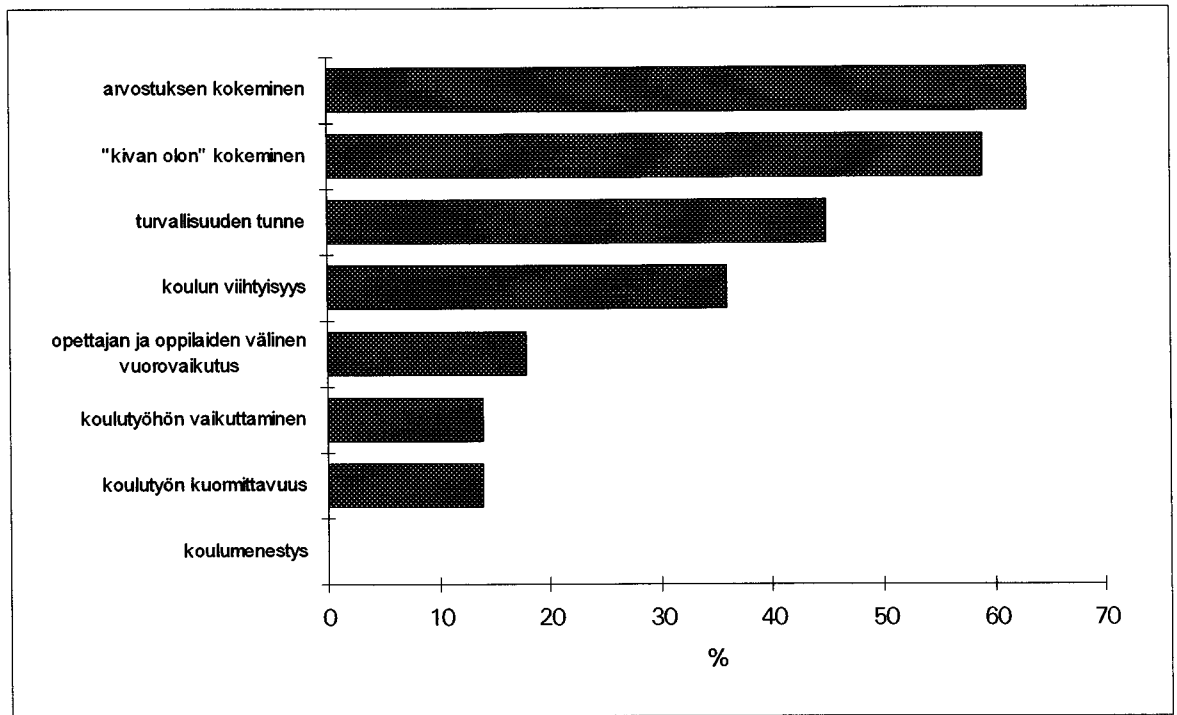
Edellä oleva arvio opetuksen nykytilasta saattaa olla osin perusteltuakin ja esitettyihin ongelmiin tulisi kouluviranomaisten suhtautua vakavasti. On kuitenkin muistettava, että lehdistön tehtävä on tuoda julki yhteiskunnan ongelmat ja "mätäpaiseet", mutta lehdistö ei ole tuomari eikä lääkäri, vaan valokiila. Lehdistöllä on lisäksi vahva humanistinen perinne. Valitettavan usein kuitenkin nykyuutisissa suorastaan kalastetaan toista ihmistä syytteleviä lausuntoja. Epäonnistunutta syyllistetään, häntä kohdellaan ivallisesti ja ilkeästi pilakuvissa ja pakinoissa. Uutisissa pilkahtaa usein esiin negatiivinen lataus.

8.2 Kouluviihtyvyyskriteerit uutisoinnin teemoina

WHO-Koululaistutkimuksessa kouluviihtyvyyskriteereinä ovat : opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus, koulutyöhön vaikuttaminen, "kivan olon" kokeminen, koulun viihtyisyys, arvostuksen kokeminen, koulutyön kuormittavuus, turvallisuuden tunne ja koulumenestys. Lehtiartikkelien tarkka luenta ja tekstianalyysi osoittaa, että journalismin teksti pohjautuu vain joiltakin osin tutkimuksen kriteereihin. (Kuvio 5). Arvostuksen kokeminen (opettajan kyky rohkaista lasta ilmaisemaan itseään), "kivan olon" - ja turvallisuuden tunne nousivat selvimmän syyspekulaation kautta esille. "Kivan olon" tunnetta pohditaan varsin kielteisessä valossa, vaikka tulos osoittaaakin, että 2/3 tutkimukseen osallistuneista oppilaista ilmoitti pitävänsä koulunkäynnistä ainakin melko paljon ja keskimäärin 40% nuorista oli sitä mieltä, että "koulussa oli kiva olla" (vrt. Taulukko 1)

Yhtälaillla tällaisista tuloksista olisi voinut vetää melko myönteisen kuvan oppilaiden koulukokemuksista, niin halu-

nessa. Kuitenkin useimmiten uutisointina on pelkkä toteamus suomalaisten huonosta kouluviihtyvyydestä ja siihen liittyvä syiden pohdinta. Syyskuu viihtymättömyyteen tarjotaan koulun eli opettajien kyvyttömyyttä rohkaista lasten itseilmaisua. *"Kun ei saa ilmaista itseään, ei ole kivaa"* kirjoittaa Etelä-Saimaa artikkelissaan 7.10.1995.

Kuvio 5. Kouluviihtyvyyden kriteerit juttujen teemoina koko aineistossa 1.10- 31.11 1995.

"Kivan olon" - ja arvostuksen kokeminen nousivat kouluviihtyvyydekriteereistä tärkeimmällä sijalla artikkeleissa. Kouluviihtyvyyden painottuminen erityisesti näitten kriteerien varaan tulee esille samassa artikkelissa useita kertoja. Esimerkiksi Helsingin Sanomat 6.10 kirjoittaa, että *"noin puolet suomalaistytöistä, mutta vain kolmasosa pojista yhtyi väittämään "koulussamme on kiva olla." Suomalaispoikien lisäksi koulu ei ole erityisen kivaa venäläisten, slovakialaisten, israelilaisten ja puolalaisten mielestä."*

Pelkkä kysymyksen muotoilu voi vaikuttaa tulokseen. Kysyttäessä "Viihdytkö hyvin koulussa?" esimerkiksi peruskoulun kuudesluokkalaisista vastasi viihtyvänään noin 90 %, mutta

kysymykseen "Onko sinusta koulussa hauskaa?" vain suunnilleen puolet antoi vastauksen "Melkein aina". Tiedusteltaessa, mikä tekee koulunkäynnin hauskaksi, noin puolet mainitsi "toverit", neljäs "opettaja" ja viides "oppiminen". (Liinamaa, Kannas 1995, 111)

8.3 Juttujen lähteet

Määrällinen lähteiden erittely voi johtaa harhaan, koska jutuissa esiin tuodut lähteet eivät ole kuin pieni osa todella käytetyistä lähteistä. Toimittaja saattaa käyttää juttunsa tekemiseen kymmeniä lähteitä, joita hän ei millään tavalla eksplikoi itse jutussa. Toimittaja kertoo käyttämänsä lähteet mm. silloin, kun hän pyrkii vahvistamaan sanottavaansa tunnetun lähteen asiantuntemuksella ja arvovallalla. Joissakin tapauksissa lähteen mainitsemisen syynä on toimittajan "piiloutuminen lähteen taakse", so. toimittaja laittaa lähteen suuhun ajatuksen, jota ei halua esittää omana kantanaan esimerkiksi sen epävarmuuden ja arkaluonteisuuden vuoksi. Käytettyjen lähteiden kertominen jutuissa on kuitenkin enimmäkseen rutiinia, jota ei sen kummemmin pohdita, ja lähteen mainitseminen tai mainitsematta jättäminen voivat johtua jutun rakenteen edellyttämistä syistä, sattumasta jne.

Julkituotujen lähteiden määrälliset suhteet eivät myöskään kerro mitään lähteiden keskinäisestä hierarkiasta. Toimittajan jutussaan rakentaman lähteiden keskinäisen hierarkian lisäksi toimittajan oma rooli jutussa voi olla hallitseva, neutraali tai alistainen suhteessa käytettyihin lähteisiin. Journalisti voi horjuttaa tai vahvistaa käyttämänsä lähteen sanomaa erilaisilla jutun rakenteeseen tai kielen retoriikkaan perustuvilla keinoilla. Viranomaislähteitä käytettäessä toimittaja saattaa nojautua ko. viranomaiseen tai sitten hän sijoittaa viranomaispuheen tekstiinsä niin, että sen sanoma ei vakuuta.

Lähteiden tarkastelussa havaittiin, että varsinaisesta WHO-Koululaistutkimuksesta tehty tutkimusseloste oli ensisijaisena lähteenä Helsingin Sanomille. WHO 1994 (Helsingin Sanomat) ja Aamulehdelle, Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys, (toim.) Lasse Kannas (Aamulehti). Suomen Tietotoimistoa käytti runsas kolmannes, STT Helsinki (Lapin Kansa, Savon Sanomat, Etelä Saimaa, Pohjalainen, Etelä-Suomen Sanomat, Kymen Sanomat), kun taas lähes puolet lehdistä jättää lähdetiedot mainitsematta.

Toimitukset käyttävät asiantuntijoita artikkeliensa tukena. Heidän mielipidettä tai oletettua näkemystä asiasta käytetään, jotta artikkelin painoarvo ja uskottavuus lisääntyisi. Yhtä hämmästyttävää ja ilmeisen tarkoitushakuista on, että kaikissa ko. asiaa koskevilla artikkeleilla opettajat on jätetty ulkopuolisiksi osallistujiksi. Taustahahmoiksi niille tapahtumille, mitä itseasiassa heidän työpaikoillaan tapahtuu. Opettajien mielipiteitä, kannanottoja tai pohdintoja kouluviihtyvyysasiassa ei ollut ainoassakaan tutkituista artikkeleista. Useimmiten tyydytään vain toteamaan, että *"Opettajat väsyvät jouluun mennessä"* (Helsingin Sanomat 6.10), kysymättä sen enempää opettajien mielipidettä. Tällainen mielipide on rankkaa yleistämistä ja selvä kannanotto opettajien työmoraaliin ja erityisesti, kun se tuodaan esille tällaisessa yhteydessä. Asioitten rinnastaminen johdattaa lukijaa mieltämään viihtymättömyyden johtuvan opettajista ja koko kouluyhteisön epäinhimillisyydestä.

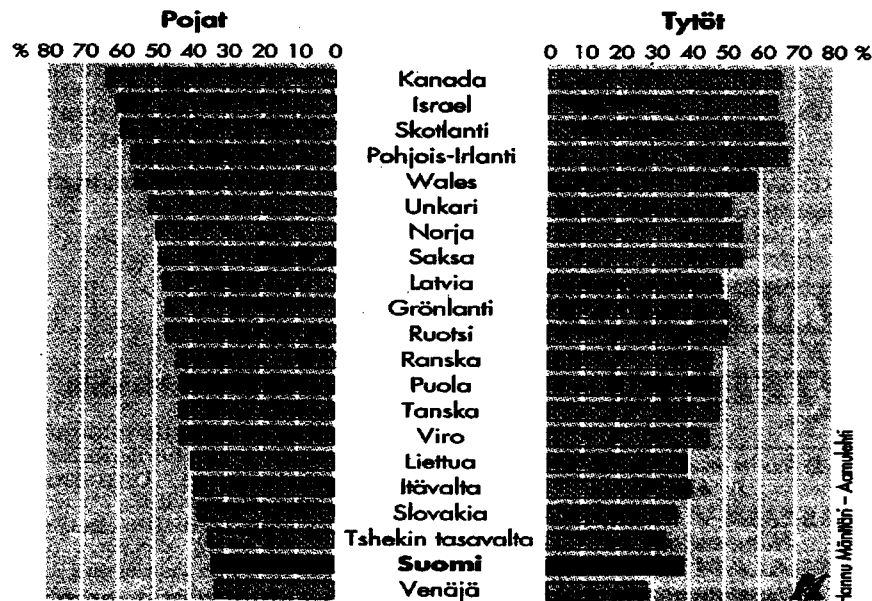
"Viihdyn työssäni eikä oppilaidenkaan viihtyminen ole lainkaan niin huonoa kuin on väitetty". Tällä kannalla on 86 % Opettaja-lehden tutkimukseen joulukuussa vastanneista opettajista. (Löytömäki 1996, 4)

Asiantuntijalausuntoja tekstiensä vakuuttavuuden lisäämiseksi käyttävät ainoastaan Helsingin Sanomat ja Aamulehti. Tutkimuksesta vastaava apulaisprofessori Lasse Kannas, tutkija Raili Välimaa, lastenpsykiatrian apulaisylilääkäri Päivi Kaukonen ja lahjakkuustutkija Kari Uusikylä ovat ainoita artik-

keleissa käytettyjä asiantuntijoita. Opettajien asiantunte-
muksen taakse ei turvauduttu kertaakaan ja vain yhdessä ar-
tikelissa oppilaat pohtivat kouluviihtyvyyteen liittyviä te-
kijöitä.

8.4 Visuaalisuus uutisoinnissa

Aamulehti kirjoittaa otsikolla 11.10. 1995 "*Läksyt tekemättä neljä vuotta*" ja esittää lisäksi aivan kuin artikkelinsa tu-
eksi kaksi graafista kuviota, jossa verrataan maiden välisiä
tuloksia "kivan olon" tuntemuksista ja itseilmaisun rohkai-
semisesta. Selvästi annetaan ymmärtää, että läksyjen tekemät-
tömyys on seurausta kouluviihtymättömyydestä ja itseilmaisun
puutteesta, eikä päinvastoin, vaikka kouluviihtymättömyyden
syyt saattaisivatkin löytyä oppilaan omasta käyttäytymisestä
ja asenteista.

Kuvio 6. Aamulehti (11.10), kuvaotsake "Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni" 11-15 -vuotiaat.

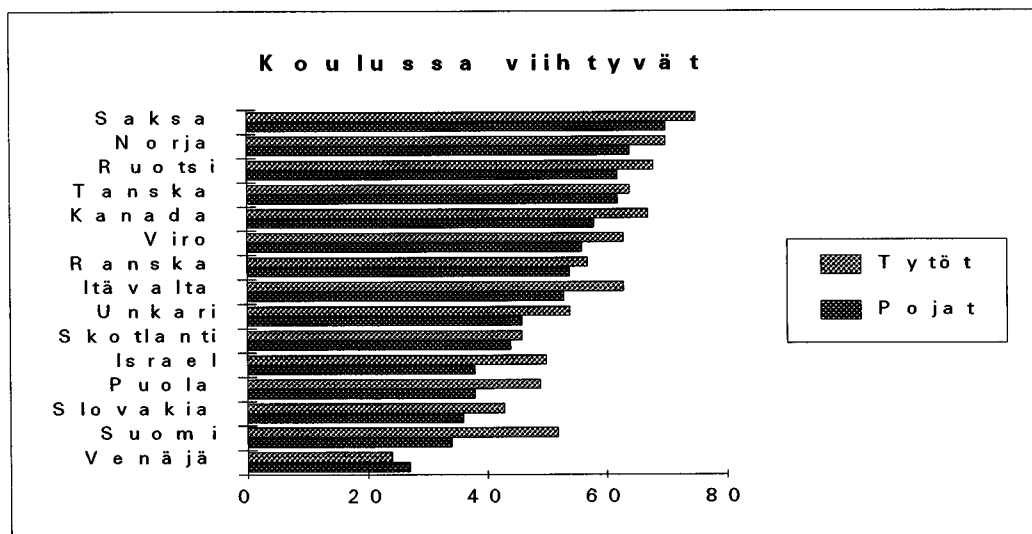
Tutkimuksen mukaan hyvin menestyvät oppilaat viihtyvät kou-
lussa paremmin kuin huonosti menestyvät. Oppilaan omilla jat-
kokoulutus suunnitelmilla, jotka yleisemmin heijastavat sekä

oppilaan yleistä koulumenestystä että hänen koulutustavoitteitaan, oli myös yhteys kouluviihtyvyyteen. (Linnakylä 1993, 55)

Viihtymättömyyden syitä ja maiden välisiä eroja on vaikea tulkita näiden alustavien ja kuvailevien analyysien perusteella. (Kannas, Välimaa, Liinamaa & Tynjälä 1995, 144)

Tutkimustulokset ovat hyvin alustavia ja ne edustavat vain pientä osaa oppilaiden koulukokemuksia mittaavista kysymyksistä. Näin ollen artikkeliin valittujen mittareiden "ilmiedustama" sisältövaliditeetti kouluviihtymisen osalta ei ole riittävä syvällisempien johtopäätösten tekemiseksi maiden välisistä eroista ja niiden tulkinnoista. (Kannas, Välimaa, Liinamaa & Tynjälä 1995, 131)

Graafista kuvaa tutkimustuloksesta käytti myös Helsingin Sanomat artikkelissaan 6.10.1995. (Kuvio 7).

Lähde WHO_1994

Artikkelit ovat puolestaan esimerkkejä pyrkimyksestä suurempaan informaation välittämiseen sekä toimituksen halusta tehdä elämyksellisiä juttuja, joissa on tilaa tunnelmille ja tulkinnallisille pohdinnoille. Aamulehti käsittelee aihetta lähes koko sivun jutulla, jota elävöittämään on liitetty iso kuva "väsyneestä" oppilaasta. (Kuva 1). Teksti peilaa itse

tutkimuksen Suomen osuudesta vastanneen Jyväskylän yliopiston apulaisprofessori Lasse Kannaksen ja lastenpsykiatrian klinikan apulaisylilääkäri Päivi Kaukosen mielipiteitä.

Kuva 1. "Koulu kysyy voimia. Nyt pohditaankin, vaaditaanko meikäläisessä koulussa enemmän kuin maailmalla. Ja onko oppinut kansa yhtä kuin vaiennut kansa"?

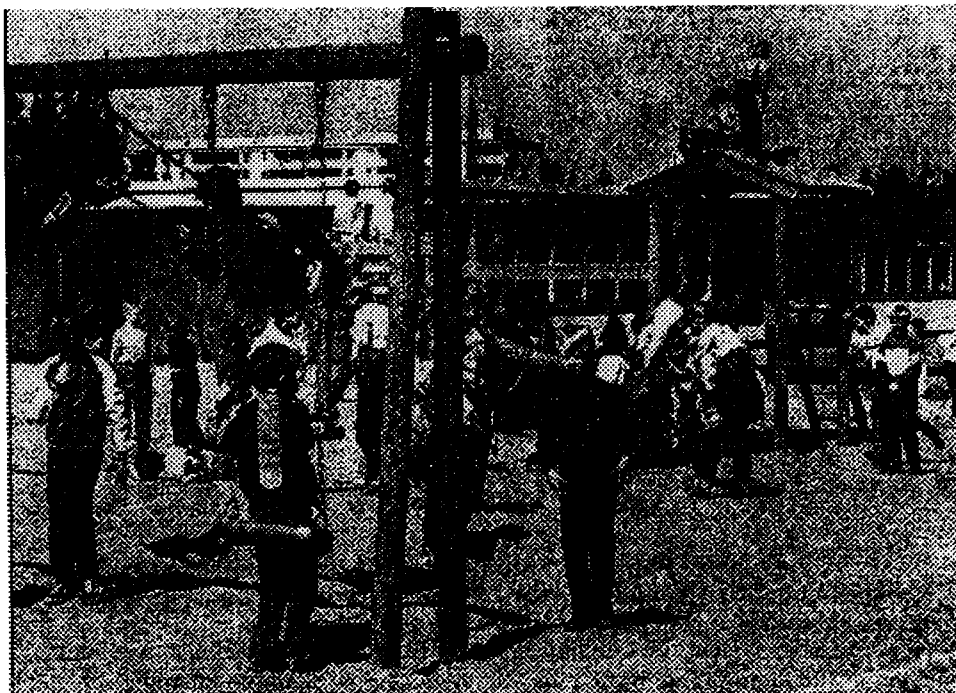
Kouluviihtyvyyteen liittyvä kuvamateriaali oli yllättävän tavanomaista. On todella hämmästyttävää kuinka lehdistö tyytyy käyttämään vuodesta toiseen samoja arkistokuvia juttujensa visualisoimiseen.

Kuva 2. "Kansainvälisen tutkimuksen mukaan Suomessa ei rohkaista koululaisia esittämään omia mielipiteitään".

Kuvissa oppilaat useimmiten istuivat passiivisesti pulpeteissaan, mikä luonnollisesti tukee informaation sisältöä passivoivasta ja ikävästä kouluilmapiiristä. Oppilaat ovat opettajan valvovan silmän alla kurissa ja nuhteessa. Vies-tittävänä uutisena teoriapainotteinen koulu, jossa vallitsee autoritaarinen ja aikuiskeskeinen tunnelma. Varsinaisia toiminnallisia kuvia, joissa oppilaat ovat pääosassa, ei ollut yhtään. Kuvatekstit myötäilevät samoja asioita, kuin varsinainen artikkelikin eli "suomalaiset koululaiset viihtyvät koulussa huonosti kansainvälisen vertailun perusteella".

Etelä-Suomen Sanomat 9.10. kommentoi kuvatekstissään "Koulussa ei oikein viihdytä, mutta välitunnilla voi silti olla mukavaa". Tällainen pieni kommentti sisältää kuitenkin huomattavan määrän kielteistä arvolatausta koulua ja koulun käytänteitä kohtaan.

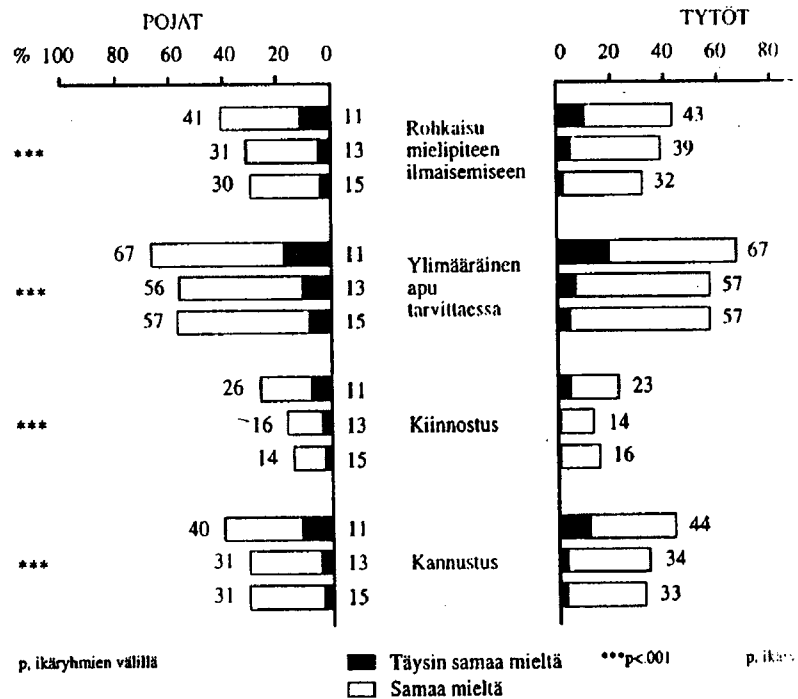
Kuva 3. "Koulussa ei oikein viihdytä, mutta välitunnilla voi silti olla mukavaa".

WHO-Koululaistutkimustulosta käsittelevien artikkelien visuaalinen kuvakieli mahdollistaa väljät tulkinnat ja koulua syyllistävät argumentit. Pääasiallisena sanomana niissä näyttää olevan viesti, että koululaitos on passiivisuuden tyyssija, jossa oppilaat voivat huonosti.

9. POHDINTAA SYY-SPEKULAATIOISTA

"Erityisen heikot tulokset saatiin kannustamisessa ja mielipiteen ilmaisuun rohkaisemisessa. Tämä on autoritaarinen maa, ja koulut ovat opettajakeskeisiä", kirjoittaa Aamulehti artikkelissaan 11.10. 1995, ja edelleen "Entä saako suomalaislapsi kaiken yrittämisen keskellä koskaan kiitosta? Edelleen ollaan huolissaan aidon positiivisen palautteen niukkuudesta kouluissa.

Tällaiseen johtopäätökseen voidaan tulla, jollei asiaa tarkastella paremmin. Kuitenkin tutkimusselosteessa kirjoitetaan, että 30-40% oppilaista ei osannut sanoa kantaansa ja vain 20% oli samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan opettaja on kiinnostunut siitä, mitä heille kuuluu.

Kuvio 8. Oppilaiden arvioinnit opettajilta saamastaan sosiaalisesta tuesta iän ja sukupuolen mukaan.

Media tulkitsee opettajan ja oppilaiden välisen vuorovaikutuksen ja arvostuksen kokemisen melko synkkänä. Tuskinpa tulokset aivan näin dramaattisia olivat. Oppilaista tehdään työn ja yrittämisen sankareita, joita kelvottomat opettajat eivät vaivaudu kiittämään ja kehuaan. (Kuvio 8).

Monille oppilaille mielipiteen ilmaiseminen opettajilta tulleesta rohkaisusta oli ilmeisen vaikeaa, koska 30-40% oppilaista ei osannut sanoa kantaansa asiaan. Oppilaat olivat yleisesti saaneet ylimääräistä apua opettajiltaan sitä tarvitessaan. Lähes 70% 11-vuotiaista ja 60% 13- ja 15-vuotiaista pojista ja tytöistä oli saanut opettajiltaan ylimääräistä apua. Keväällä 1994 peruskoulunsa päättäneistä oppilaista vain 20% oli samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan opettaja on kiinnostunut siitä mitä heille kuuluu. Mitä mahdovat miettiä loput 80%? (Välimaa 1995, 180-181)

Erilaiset ilmaisutavat voivat tietenkin perustua yksinomaan vääriin kuulemisiin ja vääriin tulkintoihin. Silti kannattaisi pohtia sitä, missä määrin toimittajien keskuudessa vaikuttaneet ennakkokäsitykset koulusta sekä niiden tueksi tuotettu konteksti vaikuttivat epäselvän ja monitahoisen informaation muuttamiseen kuvatuiksi teksteiksi. Ehkä myös journalistinen pyrkimys koherenttiin tarinaan, jolla tutkimustulos voitaisiin ymmärrettävästi selittää, vaikutti siihen, miten he kuulivat ja tulkitsivat asioita.

Sitä ei voine kiistää, etteivätkö toimittajien muotoilut kouluviihtymättömyyden syistä olisi voimakkaasti syyllistäneet opettajia ja koko koululaitosta. Syyllistämisen vaikutelma syntyi erityisesti, kun oppilaiden huono kouluviihtyvyys rinnastettiin opettajien väsymiseen lukukauden aikana tai kun arvioitiin koulun ja opetuksen elävän yhä 1950-lukua sekä pohdittiin sitä, että valitaanko "oikeat" ihmiset opettajiksi.

Ainoana ns. vastavetona kouluasyyllistäviin väitteisiin on seuraava esimerkki artikkelista, jossa kouluviihtymättömyyttä

pohditaan oppilaiden unitottumusten pohjalta. *"Taatusti koulusta riippumaton viihtyvyystekijä on se, että kodit lähettävät lapsensa sinne väsyneinä. Viiden-kuuden tunnin yöunen jälkeen kasvava nuori ei ole valmis viihtymään missään muualla kuin omassa sängyssään."* kirjoittaa Kymen Sanomat pääkirjoituksessaan 9.10. 1995.

Asia voidaan nähdä myös tältä kannalta, jos tuloksia tarkemmin analysoidaan, koska kouluviikon aikoina erityisesti 13- ja 15-vuotiaat - pojat yleisemmin kuin tytöt - menevät verrattain myöhään nukkumaan. 15-vuotiailla väsymys ja sen kokeminen ongelmaksi on yllättävän yleistä. Lähes jokaisena koulu-aamuna aamuväsymystä valittavia 15-vuotiaita on jo kolmasosa vastaajista. (Tynjälä & Liinamaa 1995, 103)

Suomessa vallitsevaan länsimaiseen journalistiseen kulttuuriin kuuluu pyrkimys pelkistää uutisaineisto selkeäksi, koherentiksi tarinaksi. Tässä tapauksessa kertomuksen rakentamisen taustalla on WHO-Koululaistutkimus. Kysymys on yhtäläillä toimittajien tietoisista tai tiedostamattomista käytänteistä, sekä siitä minkälaiset kulttuuriset asioiden jäsentämistavat ja toimittajien rutiinit vaikuttavat työssä, jossa hajanaisista paloista kiireen keskellä rakennetaan uutista. Toki uutisissa julkaistiin paljon ko. tutkimuksesta ristiriitaista tietoa, mutta näyttää ilmeiseltä, että rationaalisen selityksen ja koherentin tarinan tavoittelu on ohjannut toimittajien tiedonhankintaa, lähteiden valintaa ja asiantuntijalausuntojen käyttöä.

Pelkistetty esimerkki johdonmukaisen ja syyllistävän tarinan kehittelystä on Aamulehden juttu *"Opettajakeskeisyys vähentää suomalaisten kouluviihtyvyyttä"* keskiviikkona 11.10. Otsikon väittämämuodolla ja toteamuksella halutaan selkeästi ilmaista se, miten asia todellisuudessa on. Toimittaja, varmistaakseen selustansa, verhoutuu ovelasti asiantuntijalausuntojen taakse. Itse juttu etenee johdonmukaisesti ja uskottavasti vaiheittain (Aamulehti 11.10.1995):

1. Suomalainen koulu on suoritus ja saavutuskeskeinen.
2. Erityisen heikot tulokset saatiin kannustamisessa ja mielipiteen ilmaisun rohkaisussa.
3. Koulut ovat opettajakeskeisiä.
4. Onko suomalainen koulu liian teoreettinen?
5. Saako suomalaislapsi kaiken yrittämisen keskellä koskaan kiitosta?

Tutkimusta analysoitiin melko vapaasti ja näin omien oletusten ja tutkimustulosten avulla saatiin rakennettua johdonmukainen tarina. Tässä johdonmukaisessa tarinassa tulevat esille koulua syyllistävät seikat. Yleisiä koulukielteisiä asenteita täydennetään tutkimustuloksiin nojautuvilla tiedoilla. Asiat halutaan nähdä perimmäisinä totuuksina.

Määrällisen analyysin tulokset osoittavat, että koulua syyllistävät lausumat eivät kuitenkaan olleet poikkeustapauksia. Ja jo muutama syyllistävä otsikko saattaa vaikuttaa enemmän, kuin useammat neutraalit tai puolustavat jutut. Kuitenkin otsikointi ja sen pohjalta lähtenyt jutun kysymyksenasettelu tekivät artikkelista vahvasti syyllisyyttä korostavan. Yleisimpiä kiertoilmaisuja syyllisyyden esittämisessä olivat kysymykset ja retoriset kysymykset. Ne ovat keinoja, joilla toimittaja voi esittää epävarmoja väitteitä ja samalla vetäytyä itse vastuusta, jos ko. kysymykset tai väitteet myöhemmin osoittautuvat virheellisiksi. Usein tällainen ehdollistava viihtymättömyyden syiden tai opettajien käyttäytymisen kuvaaminen jatkui muodossa, jossa aluksi epävarmana esitettyyn ajatukseen suhtauduttiin myöhemmin jutussa kuin tosiasiain. Tällaista retorista keinoa voi nimittää faktuaalistamiseksi. Joissakin tapauksissa faktuaalistaminen on saattanut olla tietoista, toisinaan tahatonta journalistisen käytännön edellyttämää tekstin pelkistämistä.

Avainkysymys on, haluammeko me edelleenkin lukea? Haluammeko perehtyä asioihin ja myös asioiden taustoihin? Luottavatko journalistit lukijoihinsa vai lähtevätkö viihteellistämään, keventämään ja tyhjänpäiväistämään sanomalehteä siinä luu-

lossa, että kansa haluaa vain hupia ja juoruilun aihetta. Katsotaanko negatiivisten juttujen olevan kiinnostavampia ja siten myös myyvämpiä juttuja? Se, kuinka paljon toimitusten välinen kilpailu lukijakuntamääristä vaikuttaa artikkelien sisältöihin, jää vai arvailujen varaan.

Lama- ja työttömyysvuosinakin sanomalehti on säilyttänyt asemansa luotettavana tiedotusvälineenä. Mutta sitä mukaa, kuin viihdyttävää, rentouttavaa, helppoa sähköistä ääni- ja kuvatarjontaa tulee lisää, paineet sanomalehdenkin viihteellistämiseen kasvavat, luulotellut ja todelliset paineet.

Journalismin tutkimuksessa on käsitelty paljon medioiden taipumusta rakentaa uutisista - kertomuksia tai draamoja, joissa niin syyllisillä kuin sankareillakin on keskeinen rooli. Monimutkaisten asioiden tiivistäminen kulttuurisesti tuttuihin malleihin sopiviksi lisää uutisen kiinnostavuutta ja helpottaa sen ymmärtämistä. Mutta silloin, kun asiat ovat epäselviä ja ristiriitaisia, myös journalistit voisivat selvästi ilmaista epävarmuuden ja pohtia, sekä etsiä uusia rakentavampia selityksiä, kuin tukeutua ilmeiseltä näyttäviin toteamuksiin. Erityisesti tämä koskee tilanteita, joissa yleisölle esitetty selitys syyllistää opettajakuntaa ja koko koululaitosta.

Sankareiden ja syyllisten kuvaaminen merkitsee tapahtuman tai asian personoimista ja emotionaalisten aspektien painottumista. Uutistapahtumien henkilöiminen tekee niistä entistä viihteellisempiä, mikä taas nostaa levikkilukuja.

Uutisjournalismin tarkastelu kertomuksina, draamoina tai viihteenä ei merkitse, että uutiset olisivat sellaisia toimittajien tietoisien suunnittelun tuloksena, vaan yhtä hyvin kysymys saattaa olla tiedostamattomien kulttuuristen ajattelumallien aktuaalistumisesta rutiininomaisessa journalistisessa työprosessissa. Toisaalta kuitenkin syyllisten etsiminen ja esittäminen voi olla eräs ratkaisu; uutisen

myynnin lisäksi sitä voidaan puolustella vetoamalla journalistin kriittiseen tehtävään.

Syällisyys esiintyi juttujen teemoina suhteellisen usein (ks. Kuvio 4). Koulun tietopainotteisuus, autoritaarisuus ja opettajien kyvyttömyys rohkaista lasta itseilmaisuun tuli tekstianalyysissä selkeästi esille. Näiden perusteella ylivoimaisesti useimmin syylliseksi kouluviihdyttämättömyyteen nimettiin opettajat ja koulussa vallitsevat käytänteet. Artikkelit käsittelivät hyvin vähän kulttuurieroista johtuvia syitä.

10. DISKUSSIO

Samalla, kun tiedotusvälineet toimivat voimallisena kanavana kasvatustieteen julkisuudelle, ovat ne myös ongelmana tämän tiedon oikeanlaiselle välittämislle ja ymmärtämiselle. Ongelmassa on kyse ihmistieteellisen tiedon tulkinnanvaraisuudesta, jota median ei ole helppo sulattaa.

Näyttää siltä, että luonnontieteellinen ja teknologinen tieto sopeutuvat yhden totuuden mukaiseen tiedonvälitykseen ja mediayhteiskunnan rakentamiseen helpommin. Tutkimustuloksia on vasta niiden tulkinnoissa. Ihmistieteellisen tiedon kohdalla tutkimustulosten totuudenmukaisuus on ongelmallinen asia. Tulosten esittäminen selkeänä tosiasioina onnistuu vain oivaltavalta ja kirjoitustaitoiselta toimittajalta. Mutta hän onkin jo yhteiskunnallinen vaikuttaja, ja tässä piilee koko asian ydin. Hän on tajunnut ihmistieteellisen tutkimuksen perusjuonen, sen, että yhteiskunta ja kasvatustieteellisen tutkimuksen tulokset eivät milloinkaan puhu omasta puolestaan, vaan osallistuvat aina yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kasvatustieteellisistä tutkimuksista tulee yhteiskunnallisiin käytäntöihin vaikuttavia tutkimustuloksia vasta niille annetuissa tulkinnoissa.

Aivan kuten tutkija analysoi aineistoaan, lehdistöä edustava toimittaja analysoi tutkimustulosta. Toimittajan on kyettävä ratkaisemaan, mitä hän haluaa tutkimustuloksista nostaa esille julkaistavaksi suuren yleisön tietoon. Tulosten esittäminen selkeinä tosiasioina onnistuu vain oivaltavalta ja kirjoitustaitoiselta toimittajalta. Hänen tulee tulkinnoissaan saattaa kasvatustieteellinen tutkimustulos osaksi toimivaa yhteisöä.

Vielä pahemmaksi ongelma tulee, jos tutkija ei itse ymmärrä tekemänsä tutkimuksen tulkinnallista perusluonnetta, vaan esittelee tuloksiaa kuin perimmäisinä totuuksina. Pidetään esimerkkinä edelleen kouluviihtyvyyttä, mikä tutkimus käsit-

teli kolmea koulun todellisuuteen kiinteästi sitoutunutta kokonaisuutta; terveys, viihtyvyys ja hyvinvointi. Näistä kolmesta toisiinsa kietoutuneista totuuksista journalismi nosti esiin kouluviihtyvyyden, muiden osioiden jäädessä lähes kokonaan huomiotta.

Tutkimus ei myöskään kerro sitä, kuinka koulukulttuurit eroavat eri maissa toisistaan. Voi kuitenkin olettaa, että viihtyvyydenkin asettuu kovin erilaisiin puitteisiin ja saa erilaisen merkityksen, kun asiaa tiedustellaan Venäjällä tai Ruotsissa. Voidaanko olettaa, että lapset viihtyvät kotona, jolleivät viihdy koulussa. Mikä olikaan totuus? Mitä silloin voimme päätellä yhteiskunnan rakententeesta ja nuorisokulttuurista? Vai voitaisiinko ajatella, että kielteisyyden selittää se, että nuorisomme on vain muita kriittisempää ja että pitkälle kehittyneessä yhteiskunnassa monet muut seikat, kuin koulu, vievät oppilaan kiinnostuksen. Kouluviihtyvyydellä kuvattu ilmiö rakentuu koulukohtaisesti koulujen pienistä käytännöistä, jotka vaihtuvat ajankohdasta ja tilanteesta toiseen siirryttäessä. Toisinaan koulussa viihdytään, toisinaan ei.

Mikäli halutaan saada selville kokonaisvaltaisemmin ne seikat, joiden vuoksi lapset eivät koe koulua mielekkäänä paikkana, on tutkittava useita eri osa-alueita. Näin voidaan havaita ne jokapäiväiset asiat, jotka vaikuttavat lasten koulukoemuksiin. Yksipuolinen osa-alue valinta voi antaa harhaanjohtavan vaikutelman. Jos kouluviihtyvyyteen liittyvät tekijät tiedostetaan paremmin, on myös helpompi kehittää koulua lapsille läheisemmäksi työympäristöksi.

Klaus Mäkelä (1990, 48) pohtii oivallisesti aineiston merkittävyyttä, yhteiskunnallista ja kulttuurista paikkaa tutkimuksessa, joka selvittää ympäristöongelmaa. Hän kirjoittaa, että vaikka ympäristöongelmat ovat valtaisa haaste ihmiskunnalle, ja puolueiden ympäristöpoliittiset ohjelmat ovat poliittologisesti tärkeitä, silti ei ole kovin uskottavaa, että kulttuurintutkija saisi paljoa irti ihmisten ympäristöpoliit-

tisista diskursseista. Parempi ratkaisu olisi pyytää tutkittavia kuvaamaan erityyppisiä maisemia, jonka jälkeen rakennamme kuvauksista maiseman semiotiikkaa. Myös kouluviihtyvyys tai -viihtymättömyys, jollaisena sitä usein pidetään on vastaavanlainen suuri yhteiskunnallinen haaste, jota tutkijan tulisi lähestyä vastaavalla metodilla. Kun oppilasta pyydetään vastaamaan kouluviihtyvyyttä koskeviin kysymyksiin saadaan tulokseksi mieluummin negatiivissävyinen mielipide asiasta, joka todennäköisesti ei ole pysyvä tai aina edes oppilaan oma, vaan median ja koko yhteisön hänelle tarjoama mielipide. Hän vastaa, kuten hänen oletetaan vastaavan.

Koulu nähdään irallisena osana toimivaa yhteiskuntaa, ja sen päävastuunkantajina ovat opettajat, jotka usein halutaan syyllistää. Entäpä, jos oppilaita pyydettäisiinkin vapaasti kuvaamaan erityyppisiä viihtyisiä kouluja. Mitä yhteisiä elementtejä silloin löytäisimmekään koulujen kehittämiseksi. Koulu on oppilaiden työpaikka, aivan kuin aikuisille heidän työpaikkansa. Kuten kaikki tiedämme monet seikat vaikuttavat siihen, miten näissä paikoissa viihdytään.

Onko koulussa viihtyminen sitten niin tärkeää? Eikö koulu ole oppimista, oppilaan työntekoa varten? Oppiminen onnistuu kuitenkin paremmin, jos sitä voi tehdä innostuneena muiden kanssa yhdessä yhteisten kiinnostusten ja pyrkimysten ohjajana. Jos opiskelusta puuttuu ilo ja innostus, sekä usko yhdessä luotavasta tulevaisuudesta, elinikäiselle opiskelulle ei ole pohjaa.

Kouluviihtyvyystermiä on vaikea sijoittaa koulumaailmaan, koska koulun tehtävä ei ole varsinaisesti viihteellinen. Kouluviihtyvyys on kuitenkin tavoite jokaisen oppilaan kohdalla, sillä viihtymättömyydestä aiheutuvia työrauhaongelmia, ahdistuneisuutta tai stressiä on hankala poistaa niiden ilmaannuttua.

Opetusryhmiä on radikaalisti suurennettu, opettajien lomautusjärjestelyt ja oppimateriaalin moninkertainen kierrätys

hankaloittavat oppimista, tukiopetus ja kerhot on käytännöllisesti katsoen lakkautettu samanaikaisesti, kun uusi opetussuunnitelma ravisteli oppiaineiden välisiä suhteita. On surkuhupaisan epäjohdonmukaista syyllistää opettajat, jos rattaat rahisevat niukentuneiden resurssien peruskoulussa.

Yhteiskunta, joka ei kaikin tavoin asetu eturintamansa tueksi, ei ansaitse opetustointaan, ei opettajiaan eikä myöskään päähenkilöitään, oppilaita. Koulun voimakaksikko, oppilas ja opettaja, tarvitsevat koko yhteiskunnan tuen. Jos päättäjät kääntävät heille selkänsä, oppilailta on oikeus häipyä ovista ja ikkunoista. Millaisen koulun nykypäivän Suomi ansaitsee? Millaiset oppilaat se ansaitsee?

Viestintä muuttuu yhä selvemmin viihteeksi, todellisuus kuvitteelliseksi virtuaalitodellisuudeksi, tiedonhalu viihtymishaluksi. Päivä on uutiselle liian pitkä aika. Sähköinen viestintä on muuttanut myös journalismin rytmiä. Päivää tai vuorokautta merkitsevä journalismin ranskankielinen kantasana jour edustaa aivan liian pitkää aikayksikköä. Radio ja tv -kanavilla taistellaan tunteista ja minuuteista. Päivälehdentkin on ilmestyttävä aamun varhaisimpina tunteina ehtiäkseen mukaan.

Sanomalehti on - jos se viisaasti tehdään myös kulttuuri-lehti, ehkäpä viimeinen kulttuurin ilmiöiden uutisoija, havainnoija ja kriittinen arvioija sen jälkeen, kun varsinaiset kulttuurilehdet ovat kuihtuneet näkymättömiin. Suomessa tuskin enää on muuta suurlevikkistä kulttuurin tapahtumien ja ilmiöiden tiedottajaa kuin parhaat sanomalehdet. Mitä pidemmälle tiedottaminen viihteellistyy, sitä suurempi vastuu jää sanomalehtien kulttuuritoimituksille. Jos siitä vastuusta liivetään, annetaan yhden laatujournalismin nurkkakiven luhistua.

LÄHTEET

- Alasuutari, P.1989. Erinomaista, rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki.
- Brunell, V. & Kupari, P. (toim.) 1993. Peruskoulu oppimisympäristönä. Peruskoulun arviointia 90 -tutkimuksen tuloksia. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Bruun, M., Koskimies, I. & Tervonen, I. 1986. Uutisoppikirja. Porvoo. Tammi.
- Cohen, L. et Manion, L. 1981. Perspectives on Classrooms and Schools. Kent: Cassell Educational.
- Hannus-Gullmets, B. 1984, no 2. Kouluviihtyvyys Pohjoismaissa. Kouluhallitus. Kokeilu -ja tutkimustoimisto. Helsinki.
- Heinonen, V. & Kari, J. 1978. Oppimisen psykologia, opettaja kasvatustyötä varten. Keuruu. Otava.
- Helakorpi, S. 1986. Ammattikasvatus kehittyä (I). Artikkelisarja ammattikasvatuksen tutkimuskentästä. Julkaisusarja no. 24. Hämeenlinna.
- Hemänus P. & Tervonen I. 1980. Objektiivinen joukkotiedotus. Otava
- Hemänus, P. 1975. Propaganda sanomalehdissä. Keuruu. Otava
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. 1988. Suomalaisen koulutuksen tulevaisuudenkuvat. Keuruu. Otava
- Ilmoitushinnasto 1993. Levikin tarkastus Oy. Helsinki

Kannas, L. (toim.) 1995. Kohti terveyttä edistävää koulua. Teoksessa: Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja koulu-viihtyvyys. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki. s. 9-11.

Kannas, L., Välimaa R., Liinamaa, A. & Tynjälä, J. 1995. Oppilaiden kokemuksia kouluviihtyvyydestä ja kuormittuneisuudesta sekä koulukiusaamisesta Euroopassa ja Kanadassa. Teoksessa Kannas L. (toim.) Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki. s.131-147.

Kimonen, E. & Nevalainen, R. 1992. Kasvatus 4/1992. Artikke-
lit.

Korpinen, E. 1993. Uskooko oppilas oppivansa? Luki-oppilaan minäkokemukset ja minäkäsitys peruskoulun päätösvaiheessa. Teoksessa: Linnakylä, P. & Sari, H. (toim.) Oppiko oppilas peruskoulussa? Peruskoulun arviointi 90 -tutkimuksen tulok-
sia. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. s.5-25.

Kääriäinen, H. & Rikkinen, H. 1988. Siirtyminen peruskoulun ala-asteelta yläasteelle oppilaiden kokemana. Helsingin yli-
opisto.

Kääriäinen, H., Laaksonen, P. & Wiegand E. 1992. Tutkiva ja muuttuva koulu: Koulu työorganisaationa, koulu oppilaan kehitys- ja oppimisympäristönä. Porvoo. WSOY.

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tutor itsenäistyvän oppijan ohjaaja. WSOY Juva.

Lehtola, E. 1987. Pisaratartunta. Juva WSOY.

Leino, J. 1985. Kuudes lukemisto. Otava.

Liinamaa, A. & Kannas, L. 1995. Viihdynkö, pärjäänkö, selviänkö turvallisest: Koulunkäynti oppilaiden kokemana. Teok-

sessä: Kannas L. (toim.) Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki. s. 109-128.

Lindeman, M. & Mäkelä, A. 1994. Positiivisen ja negatiivisen informaation epäsuhta henkilöhavainnoissa. Psykologia-lehti 29 Katsauksia. Helsinki. s. 122-125.

Linnakylä, P. 1993(a). Miten oppilaat viihtyvät peruskoulu yläasteella? Kouluelämän laadun kansallinen ja kansainvälinen arviointi. Teoksessa: Brunell, V. & Kupari, P. (toim.) Peruskoulu oppimisympäristönä. Peruskoulun arviointi 90 - tutkimuksen tuloksia. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. s. 39-56.

Löytömäki, J. 1/1996. Koulussa viihdytään. Opettajat erimielitä WHO-tutkimuksen kanssa. Opettaja-lehti. Helsinki. s. 4-5.

Manley, E. (ed.) 1987. Children and Television: A Challenge for Education. New York. Praeger.

McQuoil, D. 1987. Mass Communication Theory. Lontoo. Sage Publications.

Mitchell, R. 1980. Nuorten elämäntyylistä ja kulttuuritoiminnoista: Tutkimus Uudenmaan eri ympäristöissä asuvien neljätoistavuotiaiden elämäntyylistä ja kulttuuritoiminnoista. Lastensuojelun Keskusliitto. Julkaisu 57. Helsinki.

Mäkelä, K. 1990. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus.

Nummenmaa, T. 1970. Lukion psykologia. Helsinki. WSOY.

Ojanen, S. 1979. Opettajan sukupuoli alkuopetuksessa. Miesopettajan merkitys poikaoppilaille. Kasvatustieteiden osaston

selosteita ja tiedotteita nro 16. Joensuun korkeakoulu, kasvatustieteiden osasto, Joensuu.

Olkinuora, H. 1983. Oppimisen ja opiskelun mielekkyydestä peruskoulun päättövaiheessa. Empiirisiä tuloksia. Turun Yliopisto kasvatustieteen tiedekunta. Julkaisusarja A:91

Opetushallitus 1994. Peruskoulun opetussuunnitelma

Owens, L. & Barnes, J. 1982. The relationships between cooperative, competitive and individualized learning preference and student's perceptions of classroom learning atmosphere. American Educational Research Journal, 19.

Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1992. Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Keuruu

Postman, N. 1987. Huvitamme itsemme hengiltä. WSOY. Juva.

Rauste-von Wright, M. & Johan von Wright 1995. Oppiminen ja koulutus. WSOY:n graafiset laitokset. Juva

Schmuck, R. A. & Schmuck, P. A. 1983 Group processes in the classroom New York Wm. C. Brown Company.

Tikkanen, R. toim. 1988. Kuunelkaa minua. Lastensuojelun Keskusliitto. Helsinki.

Toffler, A. 1974. (toim.) Learning for tomorrow. The role of the future in education. New York: Vintage Books.

Tuohinen, R. & Vuorinen, P. 1987. Nuoret työn yhteiskunnassa. Otava. Helsinki.

Tynjälä, J. & Liinamaa, A. 1995. Kuinka koululaiset nukkuvat? Teoksessa: Kannas, L. (toim.) Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki. s. 89-105.

Välimaa, R. 1995. Oppilaiden kokemuksia sosiaalisesta tuesta koulussa. Teoksessa: Kannas L. (toim.) Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys. Opetushallitus. Hakapaino Oy. Helsinki. s. 177-191.

Tutkimuksessa läpikäydyt sanomalehtiartikkelit

Anon. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan samanlaisen ilmapiirin löytää lähinnä Venäjän ja entisen itäblokin kouluista: Suomalainen koulu ei rohkaise itseilmaisuun. Kymen Sanomat 6.10.1995.

Anon. Maailman terveysjärjestön koululaistutkimus: Suomalainen koulu ei rohkaise itseilmaisuun. Etelä-Saimaa 6.10.1995.

Anon. WHO:n tutkimuksen mukaan samanlainen kouluilmapiiri löytyy mm. Venäjältä: Suomalainen koulu ei rohkaise itseilmaisuun. Savon Sanomat 6.10.1995.

Anon. Maailman terveysjärjestön koululaistutkimus tyly suomalaiselle kouluilmapiirille: Koulu ei rohkaise itseilmaisuun. Pohjolan Sanomat 6.10.1995.

Anon. Maailman terveysjärjestön koululaistutkimus: Suomalainen koulu ei rohkaise itseilmaisuun. Karjalainen 6.10.1995.

Anon. Suomalaislapset eivät viihdy koulussa. Etelä-Suomen Sanomat 6.10.1995.

Anon. Kouluviihtyvyyys vakava asia. Satakunnan Kansa 7.10.1995.

Anon. Yläasteella ei viihdytä. Etelä-Saimaa 7.10.1995.

Anon. Jotain on pahasti pielessä. Kouvolan Sanomat 7.10.1995.

Anon. Rohkaisua ja positiivisuutta kouluihin. Lapin Kansa 9.10.1995.

Anon. Maailman terveysjärjestön koululaistutkimus: Suomalaislapset eivät viihdy koulussa. Pohjalainen 13.10.1995.

Anon. Koulu on kidutuskammio, tehdas, muurahaispesä. Helsingin Sanomat 17.10.1995.

Anon. Eikö koulu olekaan kivaa? Lapin Kansa 24.10.1995.

Anon. Ruotsinkieliset nuoret tuntevat olonsa paremmaksi kuin suomenkieliset. Lapin Kansa 7.11.1995.

Anttila, T. Opettajakeskeisyys vähentää suomalaislasten kouluviihtyvyyttä. Opetus elää yhä 1950-lukua. Aamulehti 11.10.1995.

Hakala, J. Toiminnan puute ja huono motivaatio haittaavat koulutyötä. Peruskoulun tilaa syytä pohtia. Turun Sanomat 13.10.1995.

Jaakkola, L. Suomalaiset pojat eivät viihdy koulussa. Keskipohjanmaa 16.10.1995.

Lepola, T. Koulussako kurjaa? Savon Sanomat 7.10.1995.

Mäenpää, K. Koulussa ei viihdytä. Etelä-Suomen Sanomat 9.10.1995.

Stenbäck, I. Maailman terveysjärjestö selvitti koulussa viihtymistä 22 maassa: Vain venäläisillä on koulussa kurjempaa kuin suomalaisilla. Helsingin Sanomat 6.10.1995.

Suoranta, J. Myös koulu ja kasvatus ovat uusien haasteiden edessä, kun entiset merkitykset pirstoutuvat: Kouluviihtyvyys ei ole aina ja kaikkialla sama. Aamulehti 26.11.1995.

Sykkö, R. Murrosikäiset pojat kaikkein kielteisimpiä. Keskipohjanmaa 15.10.1995.

Vehkasalo, J. Koulunuivuuteen monta selitystä. Kymen Sanomat 9.10.1995.

WHO-KOULULAISTUTKIMUS

Health-Behaviour in School
Aged Children

HBSC-STUDY

A WHO Cross-National Survey

KANSAINVÄLINEN TUTKIMUS
KOULULAISTEN ELÄMÄNTYYLISTÄ 1994

HYVÄ KOULULAINEN

Olet mukana laajassa Maailman Terveysjärjestön (WHO) koordinoimassa kansainvälisessä koululaistutkimuksessa, jossa selvitetään nuorten elämäntyyliä. Noin 7000 suomalaisen koululaisen lisäksi seuraavassa esitettäviin kysymyksiin vastaavat koululaiset 25 Euroopan maassa ja Kanadassa. Vastauksesi lisäävät merkittävästi tietämystä kouluikäisten nuorten elämäntyylistä eri maissa ja kulttuureissa

Kaikki lomakkeen tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Nimeäsi Sinun ei tarvitse mainita missään vaiheessa. Tutkijoita lukuunottamatta kukaan muu ei tule näkemään lomaketta. Tietoja ei käsitellä henkilöittäin, vaan tilastollisina kokonaisuuksina.

Tutkimus toteutetaan Suomen osalta Jyväskylän yliopiston terveystieteen laitoksella. Vastaa kysymyksiin mahdollisimman rehellisesti.

Kiitos avustasi ja hyvää jatkoa koulutyöllesi!

Lasse Kannas
apulaisprofessori

ja tutkijaryhmä

Vastaaminen on helppoa: täytä LYIJYKYNÄLLÄ laatikko (esim. ➤) valitsemasi vaihtoehdon kohdalta ja/tai kirjoita vastaus sille varatulle viivalle, KIITOS.

Jätä tämä alue tyhjäksi

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Luokan tunnus:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

--	--	--

←

←

←

1. Sukupuoli Poika Tyttö
2. Missä kuussa olet syntynyt? Tam Hel Maa Huh Tou Kes Hei Elo Syy Lok Mar Jou
3. Minä vuonna olet syntynyt? 1977 -78 -79 -80 -81 -82 -83

4. Pituutesi (cm)?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

--	--	--

←

←

←

Painosi (kg)?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Numeroin:

--	--	--

←

←

←

5. Millä luokalla olet?

5. luokalla 7. luokalla 9. luokalla

6. Minkälaisella paikkakunnalla asut nykyisin?

- Kaupungissa, keskustassa tai muussa taajamassa
- Kaupungissa, keskustan ja taajaman ulkopuolella
- Maaseudulla kirkonkylässä, asutuskeskuksessa tai muussa taajamassa
- Maaseudulla kirkonkylän, asutuskeskusten ja muiden taajamien ulkopuolella

7. Mikä on isäsi ammatti? (Kuvaile hänen työnsä niin tarkasti kuin voit. Esim. automekaanikko, opettaja, maanviljelijä, kirvesmies jne.)

(Jos isäsi on työtön tai eläkkeellä, kirjoita myös se sekä hänen tavallisin työnsä.)

8. Mikä on äitisi ammatti? (Kuvaile hänen työnsä niin tarkasti kuin voit. Esim. kotiäiti, sihteeri, hammaslääkäri, tarjoilija jne.)

(Jos äitisi on työtön tai eläkkeellä, kirjoita myös se sekä hänen tavallisin työnsä.)

9. Kuinka monta henkilöä kotonasi asuu sinun lisäksi. Jos äitisi ja isäsi eivät asu yhdessä, vastaa sen kodin perusteella, jossa asut enemmän. Älä laske itseäsi mukaan.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

17. Miten usein juot nykyisin alkoholipitoisia juomia? (Yritä huomioida myös ne kerrat, kun joit hyvin pienen määrän alkoholia.) Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen juomalaadun osalta.

	Päivittäin	Vähintään kerran viikossa	Vähintään kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	En käytä lainkaan
--	------------	---------------------------------	------------------------------------	---	-------------------------

Keskiolutta tai IV-olutta

Viiniä

Väkeviä alkoholijuomia (kuten koskenkorvaa, vodkaa, viskiä, likööriä jne.)

Muita mietoja alkoholijuomia (kuten siideriä, long-drink-juomia jne.)

18. Oletko koskaan juonut alkoholia niin paljon, että olet ollut tosihumalassa?

- En koskaan
- Kyllä, kerran
- Kyllä, 2 - 3 kertaa
- Kyllä, 4 - 10 kertaa
- Kyllä, useammin kuin 10 kertaa

19. Koulutuntien ulkopuolella: Kuinka usein tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?

- Päivittäin
- 4 - 6 kertaa viikossa
- 2 - 3 kertaa viikossa
- Kerran viikossa
- Kerran kuukaudessa
- Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- En koskaan

20. Koulutuntien ulkopuolella: Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?

- En yhtään
- Noin ½ tuntia
- Noin 1 tunnin
- Noin 2 - 3 tuntia
- Noin 4 - 6 tuntia
- 7 tuntia tai enemmän

21. Oletko jonkin urheiluseuran jäsen?

- En
- Kyllä, ja otan osaa urheiluseuran harjoituksiin
- Kyllä, mutta en osallistu urheiluseuran harjoituksiin

22. Millaista liikuntaa tavallisesti harrastat vapaa-aikanasi? Mainitse kolme eniten harrastamaasi lajia.

TALVELLA: 1. _____ 2. _____ 3. _____

KESÄLLÄ: 1. _____ 2. _____ 3. _____

23. Luuletko, että 20 vuoden ikäisenä harrastat urheilua tai muuta liikuntaa?

- Ehdottomasti kyllä
 Luultavasti kyllä
 Luultavasti en
 Ehdottomasti en

24. Kuinka hyvä olet urheilussa, kun vertaat itseäsi muihin samanikäisiin?

- Yksi parhaista
 Hyvä
 Keskitasoa
 Alle keskitason

25. Mitä mieltä olet koulun liikuntatunneista?

- Pidän kovasti liikuntatunneista
 Pidän liikuntatunneista
 Eivät ole kovin vastenmielisiä, mutta eivät miellyttäviäkään
 En pidä liikuntatunneista
 Pidän liikuntatunteja hyvin vastenmielisinä
 En osallistu liikuntatunneille

26. Mitä mieltä olet fyysisestä kunnostasi? Se on:

- Erittäin hyvä
 Hyvä
 Kohtalainen
 Huono

27. Kuinka usein juot tai syöt seuraavia? (Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen ruoka-aineen osalta.)

	Useammin kuin kerran päivässä	Kerran päivässä	Viikottain mutta en päivittäin	Harvemmin kuin viikottain	En koskaan
Kaakaota	☐	☐	☐	☐	☐
Teetä	☐	☐	☐	☐	☐
Kahvia	☐	☐	☐	☐	☐
Hedelmiä	☐	☐	☐	☐	☐
Cola-juomia tai muita limonadeja	☐	☐	☐	☐	☐
Makeisia	☐	☐	☐	☐	☐
Vihanneksia	☐	☐	☐	☐	☐
Maapähkinöitä	☐	☐	☐	☐	☐
Ranskanperunoita	☐	☐	☐	☐	☐
Perunalastuja	☐	☐	☐	☐	☐
Paistettuja perunoita	☐	☐	☐	☐	☐
Hampurilaisia tai hot-dogeja	☐	☐	☐	☐	☐
Kokojuväleipää	☐	☐	☐	☐	☐
Tummaa leipää	☐	☐	☐	☐	☐
Rasvatonta tai kevytmaitoa (sininen tölkki)	☐	☐	☐	☐	☐
Kulutusmaitoa (punainen tölkki)	☐	☐	☐	☐	☐
Liharuokaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvisruokaa	☐	☐	☐	☐	☐
Pizzaa	☐	☐	☐	☐	☐

28. Noudatanko tiettyä ruokavaliota pudottaaksesi painoasi?

- En, koska painoni on ihan ok.
- En, mutta minun pitäisi laihtua
- Kyllä

29. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- Useammin kuin kerran päivässä
- Kerran päivässä
- Vähintään kerran viikossa, mutta en päivittäin
- Harvemmin kuin kerran viikossa
- En koskaan

30. Kuinka usein käytät hammaslankaa?

- Päivittäin
- Viikottain
- Harvoin tai en koskaan

31. Kuinka terveeksi koet itsesi?

- Erittäin terveeksi
- Melko terveeksi
- En kovin terveeksi

32. Mitä mieltä olet omasta elämäntilanteestasi tällä hetkellä?

- Olen hyvin onnellinen
- Olen OK ("menettelee")
- En ole kovin onnellinen
- En ole lainkaan onnellinen

33. Kuinka usein Sinulla on ollut seuraavia oireita viimeisen 6 kuukauden aikana
(Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen oireen osalta.)

	Lähes päivittäin	Useammin kuin kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Noin kerran kuukaudessa	Harvemmin tai ei koskaan
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐	☐
Vatsakipu	☐	☐	☐	☐	☐
Niska-hartiasärkyä	☐	☐	☐	☐	☐
Selkäkipu	☐	☐	☐	☐	☐
Masentuneisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Ärtyneisyyttä tai pahantuulisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen	☐	☐	☐	☐	☐
Huimauksen tunnetta	☐	☐	☐	☐	☐
Väsymyksen tunnetta	☐	☐	☐	☐	☐
Ruokahaluttomuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä	☐	☐	☐	☐	☐
Alakuloisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐	☐

34. Miten usein koulupäivinä tunnet itsesi väsyneeksi noustessasi aamulla?

- Harvoin tai en koskaan
- Satunnaisesti
- 1-3 kertaa viikossa
- 4 kertaa viikossa tai useammin

35. Oletko ottanut lääkkeitä viimeksi kuluneen kuukauden aikana seuraaviin syihin?
(Merkitse oikea vaihtoehto jokaisen oireen osalta.)

	Kyllä	En
Yskään	☐	☐
Nuhaan (flunssaan)	☐	☐
Kuumeeseen	☐	☐
Päänsärkyyn	☐	☐
Vatsakipuun	☐	☐
Nukahtamisvaikeuksiin	☐	☐
Hermostuneisuuteen	☐	☐
Jostain muusta syystä, mistä?		

36. Onko Sinulla jokin lääkärin toteama pitkäaikainen sairaus tai vamma?

- Ei ole
- Kyllä, selosta lyhyesti minkälainen _____

37. Onko nukkumaanmenoikasi tavallisesti säännöllinen?

- Hyvin säännöllinen
- Melko säännöllinen
- Melko epäsäännöllinen
- Hyvin epäsäännöllinen

38. Milloin menet tavallisesti nukkumaan?

a) Jos Sinun on mentävä kouluun seuraavana päivänä, noin klo:

viimeistään 21.00 21.30 22.00 22.30 23.00 23.30 24.00 00.30 01.00 01.30 02.00 tai myöhemmin

b) Viikonloppuisin tai vapaapäivinä, noin klo:

viimeistään 21.00 21.30 22.00 22.30 23.00 23.30 24.00 00.30 01.00 01.30 02.00 02.30 03.00 03.30 04.00 tai myöh.

39. Milloin tavallisesti heräät?

a) Kouluaamuisin, noin klo:

viimeistään 05.00 05.30 06.00 06.30 07.00 07.30 08.00 tai myöhemmin

b) Viikonloppuisin tai vapaapäivinä, noin klo:

viimeistään 07.00 07.30 08.00 08.30 09.00 09.30 10.00 10.30 11.00 11.30 12.00 12.30 13.00 13.30 14.00 tai myöh.

40. Kuinka hyvin yleensä nuket?

- Hyvin
- Melko hyvin
- Tyydyttävästi
- Melko huonosti
- Huonosti

SEURAAVAKSI KOULUNKÄYNTIIN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

41. Ole hyvä ja lue jokainen seuraavista kouluasi koskevista väittämistä huolellisesti. Merkitse jokaisen väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Koulussamme oppilaat osallistuvat sääntöjen tekemiseen	☐	☐	☐	☐	☐
b) Koulunkäynti on tylsää	☐	☐	☐	☐	☐
c) Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti	☐	☐	☐	☐	☐
d) Aamuisin toivon, että voisin jäädä kotiin	☐	☐	☐	☐	☐
e) Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset	☐	☐	☐	☐	☐
f) Koulussamme on kiva olla	☐	☐	☐	☐	☐
g) Olisi hienoa jos voisin lopettaa koulunkäynnin	☐	☐	☐	☐	☐
h) Tunnen kuuluvani tähän kouluun	☐	☐	☐	☐	☐
i) Oppitunneilla aika kuluu hitaasti	☐	☐	☐	☐	☐
j) Koulumme on siisti	☐	☐	☐	☐	☐
k) Koulumme on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐
l) Koulumme piha on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐

42. Ole hyvä ja merkitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka mielestäsi parhaiten kuvaa mielipidettäsi opettajistasi. Jos Sinulla on vain yksi opettaja, ajattele häntä vastatessasi kysymyksiin.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
c) Saan ylimääräistä apua opettajaltani kun tarvitsen sitä	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu	☐	☐	☐	☐	☐
e) Opettajat kannustavat minua	☐	☐	☐	☐	☐

43. Ole hyvä ja merkitse kunkin väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka mielestäsi parhaiten kuvaa mielipidettäsi oman luokkasi oppilaista.

	Aina	Useimmiten	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia	☐	☐	☐	☐	☐
c) Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen	☐	☐	☐	☐	☐

44. Ole hyvä ja merkitse yksi vaihtoehto seuraavista väittämistä.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
a) Vanhempani odottavat minulta liikaa koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
b) Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Oppitunnit ovat pitkästyttäviä	☐	☐	☐	☐	☐
d) Hyvät arvosanat ovat minulle tärkeitä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Pärjään hyvin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
f) Tiedän mitä asioita osaan tehdä hyvin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

45. Ole hyvä ja merkitse kunkin vanhempiasi koskevan väitteen kohdalla se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi. (Jos äitisi ja isäsi eivät asu yhdessä, vastaa sen kodin perusteella, jossa asut enemmän.)

	Aina	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan minua	☐	☐	☐	☐	☐
b) Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

46. Kuinka paljon tunnet rasittuvasi koulunkäynnistä? Ole hyvä ja merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa tuntemuksiasi.

- En lainkaan
 Hyvin vähän
 Jonkin verran
 Paljon

SEURAAVAKSI MUUTAMIA KYSYMYKSIÄ KOULUKIUSAAMISESTA. Kiusaamisella tarkoitetaan tässä sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee rumia ja epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppilasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelevät tai tappelevat.

	Ei kertaa-kaan	Kerran tai kaksi kertaa	2-3 kertaa kuu-kaudessa	Noin kerran viikossa	Useita kertoja viikossa
47. Kuinka usein Sinua on kiusattu tämän kevätlukukauden aikana?	☐	☐	☐	☐	☐
48. Kuinka usein olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän kevätlukukauden aikana?	☐	☐	☐	☐	☐
49. Kuinka usein tämän kevätlukukauden aikana on käynyt niin, että toiset oppilaat eivät ole halunneet olla kanssasi koulussa ja olet joutunut olemaan yksin?	☐	☐	☐	☐	☐

50. Kuinka usein luokkanne työskentelee alla kuvatulla tavalla koulussa? Ole hyvä ja merkitse kunkin kysymyksen kohdalla yksi vaihtoehto.

	Hyvin usein	Usein	Silloin tällöin	Harvoin	Ei koskaan
a) Työskennellään ryhmissä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Työskennellään yksin	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettaja opettaa ja oppilaat kuuntelevat	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettaja ja oppilaat keskusteleivat yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Oppilaat valitsevat itse mitä tekevät	☐	☐	☐	☐	☐

51. Mitä mieltä olet seuraavista työmuodoista koulussa?

	Pidän siitä oikein paljon	Pidän siitä	En osaa sanoa	En pidä siitä	En pidä siitä lainkaan
a) Työskennellään ryhmissä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Työskennellään yksin	☐	☐	☐	☐	☐
c) Opettaja opettaa ja oppilaat kuuntelevat	☐	☐	☐	☐	☐
d) Opettaja ja oppilaat keskustelevat yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Oppilaat valitsevat itse mitä tekevät	☐	☐	☐	☐	☐

52. Ole hyvä ja merkitse koulussa tapahtuvaa oppimista koskevan väitteen kohdalle yksi vaihtoehto.

Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
---------------------------	-----------------	---------------------	---------------	-------------------------

- a) Mielestäni opimme paljon hyödyllisiä asioita
- b) Koulunkäynti on ajan tuhlausta
- c) Opin paljon koulussa

53. Ole hyvä ja merkitse luokkasi meluisuutta koskevan väitteen kohdalle yksi vaihtoehto.

Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
---------------------------	-----------------	---------------------	---------------	-------------------------

- a) Luokassamme on hyvin meluisaa ja paljon häiriöitä
- b) Opettajiemme täytyy usein pyytää oppilaita olemaan hiljaa
- c) Luokkamme oppilaat ovat yleensä hiljaa oppitunneilla

54. Tapahtuuko koulussasi ilkivaltaa?

- Paljon
- Jonkin verran
- Hyvin vähän
- Ei lainkaan

55. Onko Sinulla ollut tänä lukukautena vaikeuksia koulussa, koska

	Kyllä	Ei
a) Olet ollut tappelussa	☐	☐
b) Et ole noudattanut sääntöjä	☐	☐
c) Olet tahallisesti rikkonut jotakin	☐	☐
d) Olet tehnyt jonkin muun rikkeen (esim. varkaus)	☐	☐
e) Olet myöhästellyt koulusta	☐	☐
d) Olet ollut pois koulusta luvatta	☐	☐

56. Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?

- Aina
- Useimmiten
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

57. Mitä luulet tekeväsi, kun olet käynyt peruskoulun loppuun?

- Pysin lukioon
- Pysin ammattikouluun tai muuhun ammatilliseen koulutukseen
- Menen töihin
- Pysin oppisopimuskoulutukseen
- Jään työttömäksi
- En osaa sanoa

58. Oman näkemyksesi mukaan: Mitä mieltä luokanopettajasi tai luokanvalvojasi on koulumenestyksestäsi luokkatovereihisi verrattuna? Hänen mielestään olen:

- Oikein hyvä
- Hyvä
- Keskitasoa
- Alle keskitason

59. Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä?

- Pidän koulunkäynnistä hyvin paljon
- Pidän koulunkäynnistä melko paljon
- En pidä koulunkäynnistä kovin paljon
- En pidä koulunkäynnistä lainkaan

60. Kuinka helppoa Sinun on puhua seuraavien henkilöiden kanssa Sinua vaivaavista asioista?

	Hyvin helppoa	Helppoa	Vaikeaa	Hyvin vaikeaa	Ei ole
a) Isä	☐	☐	☐	☐	☐
b) Äiti	☐	☐	☐	☐	☐
c) Veljet	☐	☐	☐	☐	☐
d) Siskot	☐	☐	☐	☐	☐
e) Naapurit	☐	☐	☐	☐	☐
f) Opettajat	☐	☐	☐	☐	☐
g) Kouluterveydenhoitaja	☐	☐	☐	☐	☐
h) Joku muu, kuka? _____	☐	☐	☐	☐	☐
Ystävät:					
h) Pojat	☐	☐	☐	☐	☐
h) Tytöt	☐	☐	☐	☐	☐

61. Haluaisitko keskustella omista asioistasi, tunteistasi tai huolistasi jonkun kanssa

- Selvästi nykyistä enemmän
- Jonkin verran enemmän
- En haluaisi enempää
- Minulla ei ole tapana keskustella omista asioistani

62. Millaiseksi koet kotisi ilmapiirin?

- Erittäin hyväksi
- Melko hyväksi
- Ei hyväksi eikä huonoksi
- Melko huonoksi
- Erittäin huonoksi

63. Kuinka monta läheistä ystävää Sinulla on?

- Ei yhtään
- Yksi
- Kaksi tai useampia

64. Kuinka usein vietät aikaa ystäväsi kanssa heti koulun jälkeen?

- 4 - 5 päivänä viikossa
- 2 - 3 päivänä viikossa
- Yhtenä päivänä viikossa tai harvemmin
- Minulla ei ole tällä hetkellä ystäviä

65. Kuinka monena iltana viikossa vietät aikaa ystäväsi kanssa?

- 0 1 2 3 4 5 6 7 iltana

66. Merkitse se vaihtoehto, joka pitää yleensä paikkansa Sinun kohdallasi?

Täysin
samaa
mieltä Osittain
samaa
mieltä Osittain
eri
mieltä Täysin
eri
mieltä

- a) Tunnen olevani ainakin yhtä pystyvä ja taitava ihminen kuin muutkin
- b) Minusta tuntuu, että minulla on useita hyviä ominaisuuksia
- c) Tunnen itseni usein epäonnistuneeksi
- d) Pystyn suoriutumaan asioista yhtä hyvin kuin useimmat muutkin ihmiset
- e) Tunnen, että kelpaan
- f) Olen tyytyväinen itseeni
- g) Tunnen itseni toisinaan kerta kaikkiaan hyödyttömäksi
- h) Toisinaan ajattelen, että minusta ei ole mihinkään

67. Tunnetko olevasi tärkeä vai et?

	Ei lainkaan tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Melko tärkeä	Hyvin tärkeä	Henkilöä ei ole
a) Äidillesi	☐	☐	☐	☐	☐
b) Isällesi	☐	☐	☐	☐	☐
c) Siskoillesi	☐	☐	☐	☐	☐
d) Veljillesi	☐	☐	☐	☐	☐
e) Isovanhemmillesi	☐	☐	☐	☐	☐
f) Ystävillesi	☐	☐	☐	☐	☐
g) Seurustelukumppanillesi	☐	☐	☐	☐	☐
h) Koulussa	☐	☐	☐	☐	☐

SEURAAVAKSI JOITAKIN KYSYMYKSIÄ SINUSTA ITSESTÄSI

68. Haluatko muuttaa jotakin itsessäsi

- Kyllä
- En

69. Pidätkö itseäsi

- Liian laihana
- Hieman liian laihana
- Sopivan kokoisena
- Hieman liian lihavana
- Liian lihavana
- En ajattele tällaisia asioita

70. Pidätkö itseäsi

- Erittäin hyvän näköisenä
- Melko hyvän näköisenä
- Tavallisen näköisenä
- En kovin hyvän näköisenä
- En lainkaan hyvän näköisenä
- En ajattele tällaisia asioita

71. Onko Sinusta koskaan tuntunut siltä, että toiset ovat jättäneet Sinut joissakin tilanteissa ulkopuoliseksi?

- Kyllä, usein
- Silloin tällöin
- Ei juuri koskaan

72. Onko sinun helppoa vai vaikeaa saada uusia ystäviä?

- Erittäin helppoa
- Helppoa
- Vaikeaa
- Erittäin vaikeaa

73. Tunnetko itsesi avuttomaksi?

- Aina
- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

74. Luotatko itseesi?

- Aina
- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- En koskaan

75. Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi?

- Kyllä, hyvin usein
- Kyllä, melko usein
- Kyllä, joskus
- En

TAPATURMAT JA LOUKKAANTUMISET

Monet nuoret joutuvat onnettomuuksiin kaduilla, kotona, urheillessaan tai tappelussa. Seuraavat 12 kysymystä koskevat tapaturmia, joita Sinulle on voinut tapahtua viimeisen vuoden aikana (maaliskuusta -93 maaliskuuhun -94).

76. Oletko viimeisten 12 kuukauden aikana loukkaantunut niin, että olet joutunut lääkärin tai sairaanhoitajan hoidettavaksi?

- Kyllä, kuinka monta kertaa? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 kertaa tai useammin
- En

Jos vastasit edelliseen kysymykseen En, siirry kysymykseen 83.

MIETI NYT KAIKKEIN VAKAVINTA LOUKKAANTUMISTASI TAI TAPATURMAASI VIIMEISTEN 12 KUUKAUDEN AIKANA.

77. Tarvitsitko vammaasi lääketieteellistä hoitoa kuten kipsausta, tikkejä, leikkaushoitoa tai jouduitko yöpymään sairaalassa?

- Kyllä
- En

78. Jouduitko tämän tapaturman vuoksi olemaan KOKONAISEN PÄIVÄN poissa koulusta tai muista toiminnoista, joita päivän aikana tavallisesti teet?

- Kyllä, kuinka monta päivää? 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Numeroin:
- En

79. Koska tämä tapaturma tapahtui? Merkitse kuukausi ja vuosi, jolloin vakavin loukkaantumisesi tapahtui.

Maa	Huh	Tou	Kes	Hei	Elo	Syys	Lok	Mar	Jou	Tam	Hel
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1993	1994										
☐	☐										

80. Mikä seuraavista KUVAA parhaiten paikkaa, missä tapaturma sattui?

- Kotonasi tai kotipihalla
- Jonkun toisen kotona
- Koulussa
- Urheilupaikalla
- Kadulla / maantiellä lähellä kotiasi
- Kadulla / maantiellä, muttei kodin lähellä
- Puistossa tai leikkipuistossa
- Metsässä
- Maatilalla
- Työpaikalla
- Muualla, missä? _____

81. Mikä seuraavista KUVAA parhaiten sitä, mitä olit tekemässä tapaturman sattuessa?

- Pyöräilit
- Rullalautailit, rullaluistelit
- Olit auton tai muun moottoriajoneuvon kyydissä
- Auto tai ajoneuvo tönäisi Sinua
- Sait urheiluvamman harjoitusten tai pelin aikana
- Vammauduit koulun pihalla vapaa-aikana
- Kompastuit tai kaaduit vahingossa
- Kolhit itseäsi johonkin esineeseen tai leikkasit haavan vahingossa
- Tappelit jonkun kanssa
- Putosit jostakin
- Muunlainen tilanne (kuvaile millainen) _____

82. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten saamasi vamman laatua?

- Luun murtuma tai sijoiltaan meno
- Nyrjähdys tai lihasvenähdys
- Viilto- tai pistohaava
- Aivotärähdys tai jokin muu pään tai niskan vamma
- Mustelmia tai sisäinen verenvuoto
- Palovamma
- Myrkytys
- Silmävamma
- Hammastapaturma
- Muunlainen vamma, mikä? _____

83. Omistatko pyöräilykypärän?

- Kyllä
- En

84. Kuinka usein käytät pyöräilykypärää ajaessasi polkupyörällä?

- Aina
- Usein
- Joskus
- Hyvin harvoin
- En koskaan

85. Onko perheelläsi auto (henkilö-, paketti- tai kuorma-auto)?

- Ei
- Kyllä, yksi
- Kyllä, kaksi tai useampia

86. Kuinka usein käytät turvavöitä autossa?

- Aina
- Usein
- Joskus
- Harvoin tai en koskaan
- Autossa, missä yleensä matkustan, ei ole turvavöitä

87. Onko sinulla oma huone?

- Kyllä
- Ei

88. Kuinka monta tuntia PÄIVÄSSÄ katselet tavallisesti televisiota?

- En lainkaan
- Vähemmän kuin ½ tuntia
- ½ - 1 tuntia
- 2 - 3 tuntia
- 4 tuntia
- Enemmän kuin 4 tuntia

89. Kuinka monta tuntia VIIKOSSA katselet tavallisesti videota?

- En lainkaan
- Vähemmän kuin 1 tunnin
- 1 - 3 tuntia
- 4 - 6 tuntia
- 7 - 9 tuntia
- 10 tuntia tai enemmän

90. Kuinka monta tuntia VIIKOSSA pelaat tavallisesti tietokonepelejä?

- En lainkaan
- Vähemmän kuin 1 tunnin
- 1 - 3 tuntia
- 4 - 6 tuntia
- 7 - 9 tuntia
- 10 tuntia tai enemmän

91. Vielä kysymys siitä, mitä vaikutelmia vastaaminen sinussa herätti.

VASTAAMINEN OLI

Mielenkiintoista	☐	☐	☐	☐	☐	Ikävää
Opettavaista	☐	☐	☐	☐	☐	Ajanhukkaa
Vaikeaa	☐	☐	☐	☐	☐	Helppoa
Mieluista	☐	☐	☐	☐	☐	Ärsyttävää

Tuntuuko Sinusta, että tällaisen tutkimuksen tekeminen on
Turhaa Tärkeää

Kauanko lomakkeen täyttäminen kesti?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Numeroin:
 minuuttia

Kiitos avustasi
ja
hyvää jatkoa
koulutyöllesi!